ŠOLSKA KNJIŽNICA

Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana.

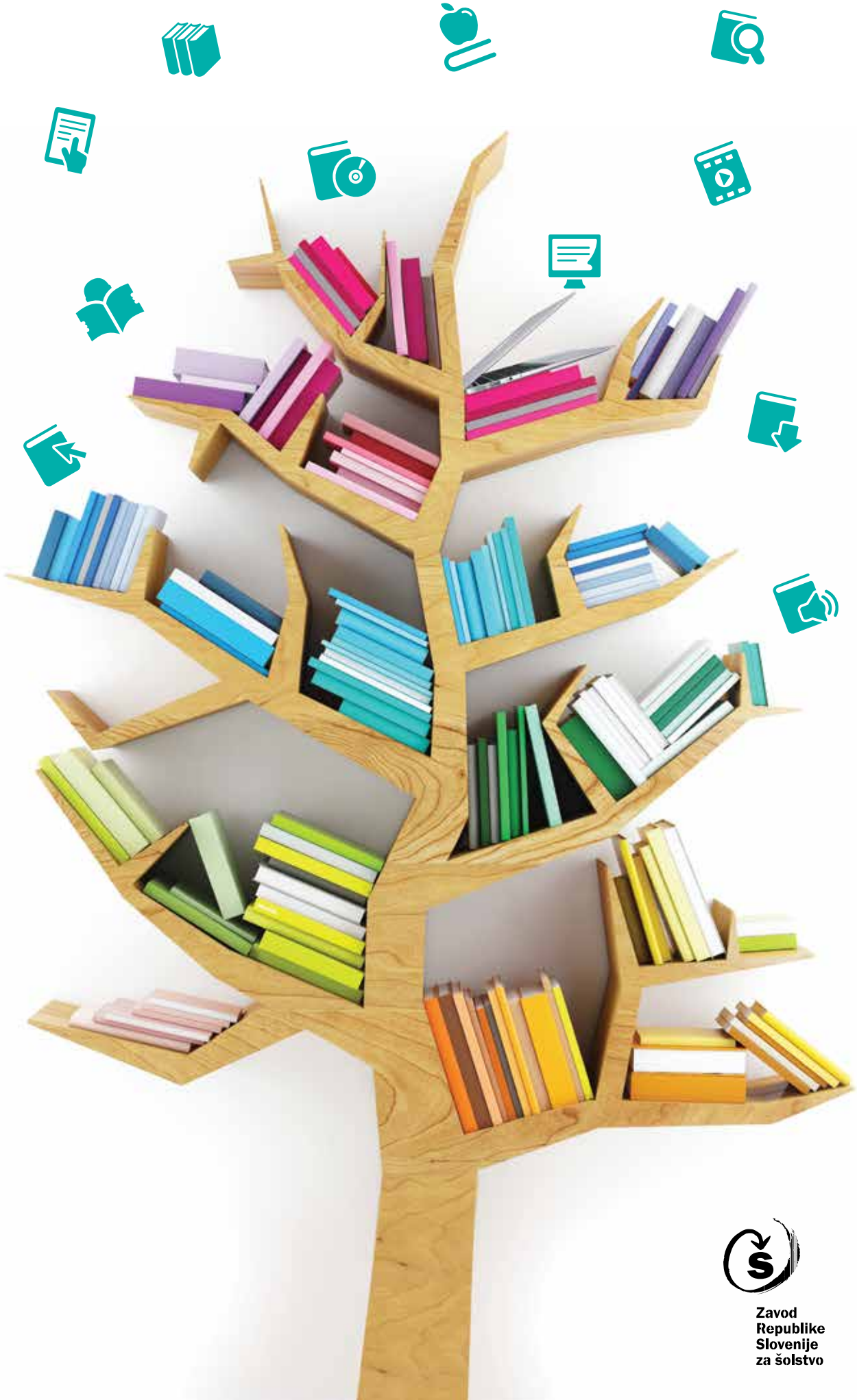

1

LETNIK 32 • 2023

ISSN 0353-8958

9 770353 895004

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

UVODNIK

Mateja Drnovšek Zvonar
Pomlad in nova številka Šolske knjižnice 1

STROKA IN PRAKSA

Koraljka Čeh
Šolska knjižnica kot temelj ekološke vzgoje v osnovni šoli 2

Simona Napast
Soba pobega z Žigo X Gombačem 9

Polona Končar
Likovni in literarni natečaj ob 110. obletnici rojstva Kristine Brenkove 15

Martina Cvetko in Karmen Rauter
Bralna značka za učence z bralnimi težavami na Osnovni šoli Janka Ribiča Cezanjevci 21

Breda Rajh
Pesniška zbirka kot branje v nadaljevanjih 29

Suzana Stojanovič
Pot knjige v knjižnici OŠ Prule – gostujoča razstava 33

Tina Mlakar
Uporaba aplikacije za doživljajsko učenje v šolski knjižnici 39

ODMEVI

Romana Fekonja
Evropska konferenca o pismenosti v Dublinu 46

Romana Fekonja
#športajmoinberimo 2022 47

Leonida Babič
ABC bralne pismenosti 49

ISSN 0353-8958
SOLSKA KNJIŽNICA
32. letnik
številka 1 (116) 2023

uredništvo: Romana Fekonja (odgovorna urednica), Zavod RS za šolstvo; mag. Mateja Drnovšek Zvonar, Osnovna šola Ljubljana – Polje (gostujoča urednica); Alja Bratuša, Osnovna šola Polzela; Katja Brezovnik, Osnovna šola Vransko-Tabor; Tadeja Česen Šink, Osnovna šola Naklo; Sandra Fišter, Osnovna šola Mokronog; Katarina Jesih Šterbenc, Srednja vzgojiteljska šola, gimnazija in umetniška gimnazija Ljubljana, Metka Kostanjevec, Prva gimnazija Maribor; Andreja Urbanec, Osnovna šola Orehek, Kranj; Tatjana Vučko, Osnovna šola II Murska Sobota; **urednica založbe:** Simona Vozelj; **lektura:** Valentin Logar; **prevod izvlečkov v angleščino:** Ensitra prevajanje, Brigita Vogrinec Škraba s. p.; **oblikovanje:** Studio Aleja d. o. o.; **grafična priprava:** Design Demšar d. o. o., **tisk:** Para tiskarna d. o. o., Ljubljana; **naklada:** 570 izvodov; **letna naročnina** (štiri številke): 33,00 € za šole in druge ustanove, 24,75 € za individualne naročnike, 12,50 € za študente, upokojence. Cena posamezne številke v prosti prodaji je 11,00 €, dvojne pa 22,00 €; v cenah je vključen DDV; **ustanovitelj in izdajatelj:** Zavod Republike Slovenije za šolstvo; **predstavnik:** dr. Vinko Logaj; **naslov uredništva:** Romana Fekonja, Zavod RS za šolstvo, OE Maribor, Trg revolucije 7, 2000 Maribor, tel. 02/320 80 65, e-pošta: revija.solskaknjiznica@zrss.si; **naročila:** Zavod RS za šolstvo – založba, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana; faks: 01/300 51 99; zalozba@zrss.si.
Revija je vpisana v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo, pod zaporedno številko 575.
Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana.

Priznanje avtorstva-Nekomercionalno-Brez predelav

POMLAD IN NOVA ŠTEVILKA ŠOLSKE KNJIŽNICE

UVODNIK

Mag. Mateja Drnovšek Zvonar, gostujoča urednica

Pozdravljeni, pomlad in nova številka Šolske knjižnice

Narava se prebuja in ptički zunaj vedo, da je gregorjevo, naš avtohtoni praznik zaljubljenih. Tudi dan se daljša, sončni žarki nam vlivajo več energije in hkrati s tem tudi več energije za nove zanimive projekte in dejavnosti, povezane s šolsko knjižnico. Teh vam, super knjižničarkam in knjižničarjem, sicer nikoli ne manjka, a občasno tudi mi potrebujemo malo oddiha in navdiha. Oboje bomo lahko pridobili na naši tradicionalni Bibliopedagoški šoli, ki bo letos potekala kar v treh izvedbah. Če se vam ni uspelo pravočasno prijaviti in so bila mesta že zasedena, pa v branje toplo priporočam revijo Šolska knjižnica. Tokratna številka je polna praktičnih in izjemno uporabnih idej in primerov. Če bi lahko podeljevali nagrade, bi vsak od primerov lahko zmagal v svoji kategoriji. Tokrat imamo v reviji res za vsakega nekaj.

Že nekaj let se na šolah poglobljeno ukvarjamo z ekologijo in ekološko ozaveščenostjo, saj se zavedamo, da varovanje narave ni več stvar posameznika, ampak odgovornost vseh. Tega se zelo dobro zaveda tudi avtorica prispevka, ki je uspela, da je šolska knjižnica postala temelj ekološke vzgoje na šoli.

Mnogi se že pospešeno pripravljate tudi na obiske avtorjev ob zaključku bralne značke. Kako obisk avtorja še dodatno popestriti in ga narediti drugačnega, še bolj zanimivega in privlačnega, se sprašujete. Na OŠ Fram je knjižničarki to izvrstno uspelo kar s sobo pobega.

Knjižničarji smo velikokrat tudi v pomoč pri literarnih in likovnih natečajih. Z učenci se jih redno udeležujemo, še posebej ob kakih visokih obletnicah. Da pa bi mednarodni literarni natečaj, v katerega se je vključilo več tujih držav, organizirali sami, za to pa je že potrebnih nekaj več opornih točk in spodbude. Prispevek Likovni in literarni natečaj ob 110. obletnici rojstva Kristine Brenkove vam je lahko pri tem v pomoč.

Na šolah imamo že v enem samem razredu zelo različne učence. Pri vsakemu je potrebna drugačne vrste spodbuda. Še več dodatne vzpodbude potrebujejo učenci, ki imajo bralne težave. Tudi branje pesniških zbirk in interpretiranje pesmi pri učencih nista ravno najbolj priljubljeni dejavnosti. V tokratnih prispevkih si lahko preberete navdihujoče zgodbe, kako je mogoče učencem približati tako branje kot tudi poezijo. K motivaciji za branje pa seveda močno prispevajo tudi raznolike razstave, kjer je lahko v pomoč tudi razstava druge organizacije.

Srednješolci so lahko prav poseben izziv za srednješolske knjižničarke, kar pa seveda pomeni, da so to le dodatni izzivi, ki nas delajo bolj inovativne in nas nekoliko potisnejo iz območja udobja. Hkrati nam to omogoči, da se vedno znova preizkusimo v čem novem. Na koncu pa iz tega nastanejo vrhunski primeri dobre prakse, ki jih z veseljem prebiramo in se želimo v njih preizkusiti tudi sami.

Želim vam obilo užitkov ob prebiranju naše stanovske revije. Res lahko vsak najde nekaj zase. Hkrati pa vas iskreno vabim k pisanju prispevkov zanjo, saj je brez vas in vaših primerov dobre prakse ne bi bilo. V spomladanskem času se bo v vsaki šolski knjižnici dogajalo res veliko dejavnosti. Opogumite se in postanite navdih tudi vi.

Šolska knjižnica kot temelj ekološke vzgoje v osnovni šoli

STROKA in PRAKSA

School Library as the Foundation of Ecological Education in Primary School

Koraljka Čeh

Ključne besede:
eko bralna značka, ekologija, vzgoja, trajnostni razvoj, vrednote

Izvleček

Vzgoja in izobraževanje za varovanje narave ni več stvar posameznika, je globalna težnja in odgovornost slehernega izmed nas. Odgovornosti svoje vloge se zavedamo tudi knjižničarji, ki s svojim pristopom in izborom ustreznih knjig vstopamo v sfero otrokovega dojemanja sveta in smo ena izmed pomembnih stopenj, na katerih učenec gradi svoj odnos do okolja.

V knjižnici OŠ Janka Padežnika Maribor smo oblikovali seznam slikanic in mladinskega leposlovja, ki s svojo tematiko obravnava ekologijo, varovanje rastlinskega in živalskega sveta, odnose med živalmi in tudi med ljudmi. Ozaveščenosti za življenje v strpni družbi smo se lotili celostno. Cilj je bil učence spodbuditi k branju in razmišljanju o ekoloških vrednotah, človekovem pozitivnem in negativnem vplivu na okolje ter o kvaliteti medsebojnih odnosov. Zgodbe obravnavajo temo odnosa človeka do živali, naravnih bogastev (vode, zraka, gozdov, rek itd.), ločevanja odpadkov, recikliranja, pravičnega odnosa med osebami, strpnost, sobivanje, kar bo vključeno v proces raziskovanja ekoloških tem pri programu Mladi za napredek Maribora.

Keywords:
Eco Reading Badge, ecology, education, sustainable development, values

UDK 028.5:502/504

Abstract

Education for nature conservation is no longer up to individuals but a global trend and the responsibility of each and every one of us. As librarians we are aware of the responsibility that our role entails – through our approach and the selection of appropriate books, we enter the sphere of a child's worldview and are an important stepping stone on which pupils build their attitude towards the environment.

At the library of the Janko Padežnik Primary School in Maribor we have compiled a list of picture books and young adult fiction whose themes relate to ecology, the protection of plant and animal species, relationships between animals and between people. We have gone about raising awareness for living in a tolerant society in a holistic way. Our goal was to encourage pupils to read and think about ecological values, about a person's positive and negative impact on the environment, and about the quality of interpersonal relationships. The stories cover the topic of people's attitudes towards animals, natural resources (water, air, forests, rivers, etc.), waste sorting, recycling, equitable relationships among people, tolerance and coexistence, which will be included in the process of researching ecological topics under the programme “Mladi za napredek Maribora/ Youth for the Progress of Maribor”.

Slika 1: Knjige z ekološko vsebino

UVOD

Bralna značka spodbuja branje v maternem jeziku v prostem času. Kot neobvezna bralna dejavnost učencem dopušča svobodno izbiro literature za branje, obenem pa spodbuja dvig bralne pismenosti med mlado populacijo.

Eko bralna značka je šolski projekt, namenjen ozaveščanju pomena pravilnega odnosa do narave, okolja in sočloveka. S pomočjo primerne literature učenci razmišljajo o izzivih s področja ekologije in medčloveških odnosov s ciljem ustvarjanja strpne, spoštljive in razumevajoče družbe.

Osnovna šola je osrednji dejavnik izobraževanja učencev in se mora zavedati vpliva, ki ga ima na odraščajoče otroke. Navade, ki jih iz različnih vzrokov morda niso pridobili v domačem okolju, naj bi pridobili v šoli. Če pa so jih pridobili v domačem okolju, je prav, da jih negujemo v šoli, kjer otroci preživijo velik del svojega vsakdana. Vzgoja in izobraževanje za varovanje narave ni več stvar posameznika, je globalna težnja in odgovornost slehernega izmed nas. Odgovornosti svoje vloge se zavedamo tudi šolski knjižničarji, ki s svojim pristopom in izborom ustreznih knjig vstopamo v sfero otrokovega dojemanja sveta in smo ena izmed pomembnih stopenj, na katerih učenec gradi svoj odnos do okolja.

Na OŠ Janka Padežnika Maribor smo šli tudi korak naprej. Eko bralna značka ni samo branje za ozaveščanje pomena varovanja okolja, je tudi branje za ozaveščanje pomena odnosa do sočloveka. Menimo, da lahko edino na takšen način razvijamo strpno, ozaveščeno in prizadevno skupnost, v kateri bodo vrednote, za katere učence učimo, postale sestavni del njihovega življenja in ne le kratkotrajen projekt.

KORAKI K OZAVEŠČANJU

V začetku je bila eko bralna značka projekt, v katerega smo se vključili leta 2009, na povabilo avtorice Simone Pinterič. Avtorica nam je predstavila svoji zgodbi (Veliki nemarni škornji ter Pepi in njegovo gnezdo) ter didaktično gradivo s področja ekološkega ozaveščanja (didaktični mapi o smeteh in odpadkih ter ločevanju odpadkov), usmerjeno na najmlajše učence osnovne šole. Čez čas smo si eko bralno značko prisvojili, oblikovali malce po svoje, v interno tekmovanje, po vzoru Prežihove bralne značke, in dejavnost razširili po vertikali na vse razrede. Sami smo oblikovali seznam predlaganih zgodb in knjig, namenjenih branju. Cilj je bil učence spodbuditi k razmišljanju o ekoloških vrednotah, človekovem pozitivnem in negativnem vplivu na okolje ter o kakovosti medsebojnih odnosov. Obenem smo želeli vplivati na razvoj bralnega razumevanja, saj je to tudi eden izmed perečih problemov današnjega izobraževanja. S takšnimi aktivnostmi želimo vplivati na celostni in trajnostni razvoj prihodnjih generacij.

V šolski knjižnici OŠ Janka Padežnika Maribor smo oblikovali seznam slikanic in mladinskega leposlovja, ki s svojo tematiko obravnava ekologijo, varovanje rastlinskega in živalskega sveta, odnose med živalmi in tudi med ljudmi. Ozaveščenosti za življenje v strpni družbi smo se želeli lotiti celostno. Tako smo stopili ne samo na področje odnosa človeka do narave, temveč tudi na področje odnosov med ljudmi oz. odnosa do sočloveka.

Z raznoliko paleto bralnih projektov šola spodbuja bralno pismenost in interes za branje pri učencih različnih starostnih obdobij in bralnih zahtev.

Eko bralna značka na šoli poteka od septembra do maja. Šolska knjižničarka pri prvi bibliopedagoški uri v šolskem letu (septembra) učencem predstavi potek in namen eko bralne

značke in pri tem tesno sodeluje z razredniki, ki dodatno spodbujajo k branju in sodelovanju. Cilj bibliopedagoških ur je razvoj znanj, sposobnosti in spretnosti, povezanih z iskanjem informacijskih virov, promocija branja in bralne kulture, motivacija za obisk knjižnice, pridobivanje znanja z različnih področij, samostojno iskanje gradiv in informacij, poznavanje in uporaba Cobissa, splošna razgledanost, razvoj kritičnega mišljenja in ustvarjalnosti.

Priporočilni seznam literature, namenjene eko bralni znački, je samo priporočilen in je v pomoč učencem. Priporočilni seznam vsebuje knjige, ki jih najdemo v šolski knjižnici, zato se vse šolsko leto dopolnjuje in spreminja. Priporočilni seznam ni obvezujoč, je le v pomoč, učenci lahko predstavijo tudi zgodbo, ki jo prinesejo od doma ali iz druge knjižnice in se jim vsebinsko zdi ustrezna. Zgodbe obravnavajo temo odnosa človeka do živali, naravnih bogastev (vode, zraka, gozdov, rek itd.), ločevanja odpadkov, recikliranja, pravičnega odnosa med osebami v zgodbi, laž, krivico, strpnost, enakovrednost, sobivanje idr.

Slika 2: Knjižne police v šolski knjižnici, namenjene eko bralni znački in ločene po vzgojno-izobraževalnih obdobjih

Police s knjigami za eko bralno značko so urejene v bližini knjižničnega pulta, tako da je šolska knjižničarka vselej v pomoč pri izbiri. Zložene so tako, da so otrokom dostopne glede na starost in višino, tako da lahko tudi sami brskajo po policah in se sami odločajo.

Učenci eko bralno značko opravijo v knjižnici. To pomeni, da zgodbo predstavijo šolski knjižničarki, vendar ne le kot povzemanje vsebine. Šolska knjižničarka si za vsakega učenca vzame čas, ga z vprašanji vodi, se z njim pogovarja, preverja njegovo dojemanje in razumevanje prebranega ter ga spodbuja k razmišljanju.

Pri dejavnosti je pomembno tudi sodelovanje staršev, saj naj bi se učenec o sporočilu prebranega doma pogovoril s starši in ponotranjil pridobljene informacije. Tako tudi starše spodbujamo k ekološkemu vedenju in ekosocializaciji.

Učenci pridobljena znanja prenašajo v razrede in domove, znanje naj bi postalo del njihovega življenjskega sloga, zato je sodelovanje staršev bistvenega pomena.

Glede na starost učencev, njihovo predznanje in interese lahko namesto prebrane knjige predstavijo določeno ekološko problematiko v obliki PowerPoint predstavitve, plakata, pesmice, predstave ipd. Prilagajamo se interesom učencev in jim gremo naproti. Otroška domišljija in inovativnost ne poznata meja, zato smo nad pripravljenimi predstavitvami velikokrat presenečeni.

Izdelane plakate predstavimo v posebnem eko kotičku naše šole. Takšni prispevki so motivacija za preostale učence, saj dolgoletne izkušnje kažejo, da dober primer motivira morda še neodločnega sošolca/sošolko. Glede na urejenost šole lahko sklepam, da omenjene aktivnosti vplivajo na dojemljivost v skrbi za šolsko okolje, ločevanje odpadkov v razredih in čistočo le-teh.

Prav tako izkušnje kažejo, da so učenci vajeni takšnega načina dela. Postanejo veliko boljši

Slika 3: Knjižničarka posluša zgodbo, učencu postavlja vprašanja in preverja razumevanje prebranega

Slika 4: Knjižničarka vodi evidenco opravljene eko bralne značke posameznega učenca

Slika 5: Učenec in njegova mati pri pogovoru o prebrani ekološki vsebini

Slika 6: Šolski eko kotiček s prispevki učencev

bralci in uspešnejši raziskovalci v višjih oddelkih. So bolj motivirani za raziskovalno delo, uspešneje postavljajo raziskovalna vprašanja in iščejo odgovore. Knjižnica jim ni tuj prostor, knjige jih ne odvrnejo. Najbrž imamo zaradi takšnega pristopa veliko učencev, ki želijo sodelovati pri raziskovalnih nalogah. Tudi zato smo že vrsto let naj šola v okviru programa Mladi za napredek Maribora v Mestni občini Maribor.

S povezovanjem različnih področij skrb za ekološko ozaveščenost prenašamo tudi na druge šolske dejavnosti, ki se medsebojno prepletajo na različnih stopnjah, prizadevanja za ekološko ozaveščenost pa postajajo del različnih projektov in šolskega vsakdana.

Učence ob koncu šolskega leta dodatno nagradimo.

V prostorih knjižnice so kartonasti zabojniki, namenjeni zbiranju odpadnih tonerjev in kartuš. Učenci v knjižnico prinašajo prazne tonerje/kartuše, kjer jih preštejemo in število le-teh zapišemo v razpredelnico pod razred, iz katerega učenec prihaja. Na koncu šolskega leta je razred z največ zbranimi odpadnimi kartušami nagrajen z obiskom kinopredstave, eko kmetije ipd.

Razred, v katerem je največ učencev opravilo eko bralno značko, je tudi ustrezno nagrajen na zaključni prireditvi bralne značke, ki jo organiziramo maja. Učenci, ki so pohvaljeni pred vsemi udeleženci, so ponosni na dosežek in tudi dodatno motivirani za prihodnje aktivnosti.

Slika 7: Eko zabojniki za zbiranje odpadnih kartuš in tonerjev

SKLEP

Eko bralna značka in vzgoja za ekološko ozaveščene ljudi je stalnica na OŠ Janka Padežnika Maribor. Pridobljene veščine in znanja prenašamo v vsakdanje življenje. V vsakem razredu so koši za ločevanje odpadkov, večkrat letno organiziramo velike akcije zbiranja papirja in gospodinjskih aparatov, vse leto pa zbiramo odpadne tonerje in kartuše, baterije ter zamaške. Pri raznolikih dejavnostih se učenci učijo sodelovanja, strpnosti in spoštovanja drugačnosti.

Zadnji dve šolski leti opazujemo še, koliko učencev se na podlagi opravljene eko bralne značke vključuje v proces raziskovanja ekoloških tem v programu Mladi za napredek Maribora. V prihodnjem šolskem letu načrtujemo raziskovalno nalogo na to temo.

Z ekološkimi temami in vsebinami diha celotna šola, vsebine se prepletajo in razvijajo, učenci so pa na nevsiljiv način obdani z aktivnostmi, s pomočjo katerih postajajo ekološko zavedni in strpni državljani. Šolska knjižnica postaja ne samo središče branja, temveč tudi eko znanja. ●

Slika 8: Zmagovalci v zbiranju odpadnih kartuš in tonerjev na obisku eko kmetije

Viri in literatura

Čeh, K. (2021). *Strateški načrt šolske knjižnice OŠ Janka Padežnika Maribor za obdobje 2021–2024.*

Energetska pismenost (2014). Maribor: RAZ:UM.

French, J. (2020). *Planet brez odpadkov*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Green, J. (2006). *Onesnaževanje zraka*. Ljubljana: Grlica.

Green, J. (2006). *Varčevanje z vodo*. Ljubljana: Grlica

Inskip, C. (2006). *Odpadki in recikliranje*. Ljubljana: Grlica.

Jose, T., (2005). Šolski ekološki vodnik.. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije

Layton, N. (2020). *Planet, v plastiko ujet*. Ljubljana: Grafenauer

Lepši svet 3 [elektronski vir]: animirana serija (2021). Ljubljana: Borzen, operater trga z elektriko.

Mckay, K. (2010). *Postani ekofaca: 100 stvari, ki jih lahko narediš, da rešiš planet*. Ljubljana: Rokus Klett.

Pinterič, A.(2009), *Veliki nemarni škornji=Velike nemarne* čizme. Murska Sobota: Vista, zavod za razvoj vrednot.

Pinterič, A.(2009). *Pepi in njegovo gnezdo*. Murska Sobota: Vista, zavod za razvoj vrednot.

Pinterič, A. (2007). *Smeti in odpadki: za otroke stare od 5. do 9. leta*, Murska Sobota: Pomurski ekološki center.

Pinterič, A. (2008), *Ločevanje odpadkov: za otroke stare od 5. do 9. leta*, Murska Sobota: Pomurski ekološki center.

PRILOGE: Primeri priporočene literature za eko bralno značko

PRILOGA 1: Prvo vzgojno-izobraževalno obdobje

- ASTLEY, Neville: Pujsa Pepa. Zabava z odpadki; Očkov naslanjač
- PEROCI, Anka Luger: Leteča hišica
- ŠTAMPE ŽMAVC, Bina: Drevo srca
- GANTSCHEV, Ivan: Zeleni otok in Sivi otok
- ELSCHNER, Geraldine: Mali Indijanček Padajoči sneg
- ELSCHNER, Geraldine: Mala Indijančica Plešoči list
- HARRANTH, Wolf: Kakšen čudovit travnik!
- IMOTO, Yoko: Igraj se z mano
- KOKALJ, Tatjana: Zelena jopica
- KRALJIČ, Helena: Listko in njegova življenja
- KRALJIČ, Helena: O steklenici in izgubljenem zakladu
- LEESON, Christiane: Veveričina skrivna shramba
- COSTA, Nicoletta: Nečimrno drevo
- KREMPL, Urša: Lahko noč, prijatelj!
- JARMAN, Julia: Hej! Kaj tako smrdi?
- EZRA, Mark: Mali ježek
- EZRA, Mark: Lačna vidra
- PINTERIČ Aleksandra: Pepi in njegovo gnezdo
- PODGORŠEK, Mojiceja: O polžu, ki je kupoval novo hiško
- RUHMANN, Karl: Vilibald
- RECKNAGEL, Friedrich: Sarina vrba
- PFISTER, Marcus: Mavrična ribica
- CAVE, Kathryn: Drugačen
- FRIES, Claudia: Pujsa imamo za soseda
- BENULIČ, Saša: Spet zeleno
- SMALLMAN, Steve: Osorni tečnež
- HONORA, Marcia: Lekcija nežnosti
- ŠEBJANIČ Pupis, Jasna: Nana, človeška ribica
- BLABEY, Aaron: Stanko Peška
- LIERSCH, Anne: Hiška za vse
- LUKKARINEN, Ritva: Anika
- MAZZINI, Miha: Zelena pošast
- STEIN, Mathilde: Moje!
- ŠKOBALJ, Goran: Zemlja je dobila vročino
- KRAJNC, Meta: Zajček Kai
- WILSON, Karma: Medo je bolan
- KRAMER, Jackie: Zeleni dežnik
- NEVILLE, Astely: Pujsa Pepa
- ŠKOBALJ, Eva: Vrtnar
- PERKO, Tanja: Žirafa Cveta
- TRELEAVEN, Lan: Snežinke z napako
- WATTS, Bernardette: Mestna miška in poljska miška
- PODGORŠEK Mojiceja: Lisičja zgodba
- WILKIÓN, Piotr: Muca Rozalinda
- LUDWIG, Trudy: Nevidni fant
- PODGORŠEK, Mojiceja: O lačni lisici
- MODIC, Maša: Ljubo doma, kdor ga ima
- SCHOTHORST, Daniëlle: Najsvetlejša zvezda
- MUKUNDAN, Maniyambath : Stekleno drevo
- PIRRANE, Francesca: Bruno in njegovih 100 prijateljev
- DE LUCA, Daniela: Volk Henrik
- QUINTART, Natalie: Mali traktor je ljubosumen
- STOTT, Apryl: Pokloni prijaznost in žarek luči

PRILOGA 2: Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje

- BLAZEJOVSKY, Maria: Ema Pipifilipi
- KRALJIČ, Helena: Ples v zabojniku
- KRALJIČ, Helena: O deklici in izgubljenem zakladu
- PODGORŠEK, Mojiceja: O prelepi deželi
- HASLER, Eveline: Mesto cvetja
- PFISTER, Marcus: Sonce in Luna
- KRALJIČ, Helena: Dogodek v Mestnem logu
- KRALJIČ, Helena: Stara ura
- KRALJIČ, Helena: Imam downov sindrom
- STAMAN, Jasna Branka: Sinja pravljica
- NOVAK, Tanja: Ježek Snežek in 112
- NOVAK, Tanja: Ježek Snežek in poplava
- NOVAK, Tanja: Ježek Snežek in potres
- NOVAK, Tanja: Ježek Snežek in suša
- MAJHEN, Zvezdana: Čas brez vode
- LOBATO, Arcadio: Juš in gospod Mišon; Čarobna krogla
- ŠKOBALJ, Eva: Čudežno pletivo
- AŠKENAZY, Ludvik: Ukradeni mesec
- BURGESS, Melvin: Klic poslednjega volka
- KRALJIČ, Helena: Listko in njegova življenja
- KRALJIČ, Helena: O steklenici in izgubljenem zakladu, Kako raste laž
- MAURER, Neža: Nežno srce
- MAURER, Neža idr ...: Pikapolonica na prašni cesti
- MAURER, Neža idr. ...: Sonce v brlogu
- MAURER, Neža, LAINŠČEK, Feri idr. ...: Kresnica na dlani
  Zemlja ima srce
- O'DELL, Scott: Otok modrih delfinov
- PEMBERTON, Carole: Benjaminove sanje
- PODGORŠEK, Mojiceja: O dečku, ki se je bal vode
- TOMLINSON, Jill: Na koncu sveta
- MIŠMAŠ, Pavel: Mati Zemlja joče
- VANDAELE, Wilfried: Flupi in voda
- VANDAELE, Wilfried: Flupi in zrak
- MINNE, Brigitte: Pripoved o gospe Veverici in ostalih živalih v mamini glavi

- PHILIPPS, Caroline: Bela kava in posipanec
- TAMARO, Susanna: Srce iz špeha
- KUIJER, Guus: Raj je tukaj in zdaj
- PODGORŠEK, Mojiceja: O prelepi deželi; Eko kralj; Zgodba o gmajnicah, Eko papirko
- DELANSSAY, Cathy: Varuhinja oceanov
- JEDRZEJEWSKA-WROBEL, Roksana: Kraljična
- FOREMAN, Michael: Deček in tjulenj
- TROSTMANN, Kerstin: Najboljši očka na svetu
- MOSCH, Erdmute: Mamina pošast
- DEETJEN, Claudia: Česar nihče ne ve
- PIQUEMAL, Michal: Mali oblak
- CANFIELD, Jack idr.: Kurja juhica za dušo v kocki
- CANFIELD, Jack: Kurja juhica za male duše
- BREZINOVA, Ivona: Bombonček za dedija Edija
- FRANKEL, Erin: Drzna; Groba; Čudna
- KALIN, Ana: Nala
- PALAU, Joseph: Nevarna narava; Zaščitimo ogrožene vrste
- FIGA me briga
- FRANKEL, Erin: Nihče!
- KOBALD, Irena: Moji odeji
- FILIPIČ, Neli: Požar
- BRGLEZ, Polona: Tinetovo skrivnostno darilo
- SOTOMAYOR, Sonia: Le vprašaj!
- DE KINDER, Jan: Rdeča ali zakaj zasmehovanje ni smešno
- PINFOLD, Levi: Črni pes
- PODGORŠEK, Mojiceja: Kako raste slaba volja
- MISCHA, Damjan: Atuk, Deček s severa
- YOUSAFZAI, Malala: Malala in čarobni svinčnik

PRILOGA 3: Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje

- CURWOOD, James Oliver: Kazan, volčji pes
- DESAI, Anita: Vas ob morju
- DOLENC, Mate: Morsko dno pripoveduje
- IHIMAERA, Witi: Legenda o jezdecu kitov
- JANSSON, Tove: Poletna knjiga
- MAURER, Neža idr. ...: Sonce v brlogu (Jasa, 2008)
- MAURER, Neža, LAINŠČEK, Feri idr ...: Kresnica na dlani (zbirka 30 zgodbic; Jasa, 2006)
- ROGELJ, Silvestra: Bistrica Kalščica
- BURGESS, Melvin: Sanje neme deklice
- BAMBAREN, Sergio: Delfin
- BAMBAREN, Sergio: Na morski obali
- HILL, David: Se vid'va, Simon!
- SWINDELLS, Robert: Sramota
- BUNNEY, Ron: Potoni ali splavaj
- DOHERTY, Berlie: Abela
- MILLARD, Glenda: Tishkin; Layla
- ROHMANN, Katrin: Jabolčni kolač in baklava
- BUCAY, Jorge: Priklenjeni slon
- KODRIČ-Filipič, Neli: Punčka in velikan
- KODRIČ-Filipič, Neli: Ali te lahko objamem močno?
- WHITERS, Pam: Do zadnjega diha
- LONDON, Jack: Bela tišina
- DAKERS, Diane: Na svobodi
- BACH, Richard: Jonatan Livingston Galeb
- HEICHEN, Walter: Beli bogovi prihajajo
- BAETENS, Rob: Ploha solz
- MORIMOTO, Junko: Moja Hirošima
- REBA, Matea idr.: Metulj na dežju
- PHILIPPS, Carolin: Neizrekljivo

KORALJKA ČEH, prof. zgodovine in teologije, zaposlena na Osnovni šoli Janka Padežnika Maribor
Naslov: Osnovna šola Janka Padežnika Maribor, Iztokova ulica 6, 2000 Maribor
E-naslov: kora.ceh@guest.arnes.si

Soba pobega z Žigo X Gombačem

Escape Room with Žiga X Gombač

STROKA IN PRAKSA

Simona Napast

UDK 028.5

Izvleček
Ob majskem kulturnem dnevu, zaključku bralne značke, smo na Osnovni šoli Fram med drugim izvedli sobo pobega, zabavno igro, ki vključuje reševanje ugank in zabavnih nalog, katerih rešitev nas na koncu pripelje do nagrade ali celo razstave, kot je bilo v našem primeru. Učenci višjih razredov so lahko 'pobegnili' iz svojih razredov šele ob uspešni razrešitvi namigov, ki so jih zapisali na velik plakat v avli, ki je razkril znano in neznano o gostujočem pisatelju, Žigi X Gombaču. Na zaključnem, samooklicanem aktivu 'podravskih knjižničark dobre volje', kot smo se same poimenovale, so enak izziv morale opraviti tudi kolegice.

Ključne besede:
Žiga X Gombač, kulturni dan, soba pobega, Osnovna šola Fram

Keywords:
Žiga X Gombač, Cultural Day, escape room, Fram Primary School

Abstract
During a Cultural Day in May, upon the conclusion of the Reading Badge project, we carried out an escape room at the Fram Primary School; it is a fun game that involves solving riddles and fun tasks, with the solution eventually leading us to a prize or even an exhibition, as it did in our case. Pupils of higher grades were able to 'escape' their classrooms only after successfully solving the clues, which they wrote down on a large poster in the lobby, disclosing known and unknown information about the visiting writer Žiga X Gombač. At the final meeting of the self-appointed working group of 'Goodwilled Female Librarians of the Podravje Region', as we called ourselves, my colleagues had to pass the same challenge.

1 UVOD

Na Osnovni šoli Fram ob zaključku bralne značke vsako leto povabimo slovenskega literarnega ustvarjalca. Držim se načela, da njihov obisk ni namenjen le učencem, ki so opravili bralno značko, temveč vsem. Ob tem dogodku namreč pisatelj ali pisateljica pred vsemi podeli posebne knjižne nagrade še posebej vestnim bralcem, ki poleg obveznih izvodov za bralno značko preberejo še dodatnih 10 ali več knjig. Tako skušam mlade motivirati za branje in številke tovrstnih bralcev vsako leto naraščajo. V šolskem letu 2010/2011, ko smo uvedli tak način spodbujanja k branju, smo imeli 39 naj bralcev, naslednje leto in leto zatem že 68, leta 2013/2014 je številka poskočila na 91, nato na 103, 108, 111, v letu 2017/2018 jih je že bilo 122, naslednje leto 125, v dveh letih zatem je številka padla na 121 in se v letu 2021/2022 ustavila pri številki 139, kar je dovolj zgovoren podatek, da bomo s tovrstnim načinom nagrajevanja mladih ljubiteljev knjig nadaljevali. Prav zaradi tega razloga iz leta v leto snujem zanimive spremljevalne naloge, ki otroke dodatno pritegnejo in jim približajo svet knjige in branja. Ker pa število zvestih bralcev po 6. razredu upada, sem se odločila za učence 6.–9. razreda izvesti sobo pobega, ki bo vključevala delo z literaturo na privlačnejši način.

Slika 1: Knjižničarke pri reševanju nalog

Slika 2: Iskanje pravega odgovora

2 PRIPRAVA NA DELO

Aprila sem se udeležila delavnic in seminarjev v okviru Bibliopedagoške šole 2022. Na enem izmed predavanj nam je knjižničarka Katja Brezovnik predstavila učno uro s sobo pobega na temo življenja in dela Astrid Lindgren ter zbirke Sinji galeb. Izvedba aktivnosti in potek dela sta me tako pritegnila, da sem se takoj lotila izdelave lastne učne ure, ki sem jo vključila v dejavnosti kulturnega dneva, ko smo gostili Žigo X Gombača.

Za delo v enem razredu sem potrebovala 5 škatel, zaklenjenih s ključavnicami. Pri tem je bilo potrebne kar nekaj iznajdljivosti, predvsem pa pomoči moža, ki je v škatle zvrtal luknje, in sodelavca, ki je izdelal posebne zanke za pripenjanje ključavnic. Ko je bilo ‚fizično' ogrodje nared, sem se lotila vsebine in razmislila, katera vprašanja in Gombačeva dela vključiti, predvsem pa kako, pri čemer me je najbolj zanimal končen izid.

Po nastopu pisatelja so vsi razredi brali in ustvarjali na podlagi različnih del. Najmlajši so prebirali njegove slikanice in ob njih likovno ustvarjali (Gobčko in Hopko, Črno belo, Zaklad pokljuških škratov), nekoliko starejši so literarno poustvarjali v obliki stripov (Tisa reši svet, Primer Gala Matrice), še starejši pa so se podali v zgodovino in izdelali plakate (zbirka Živa, vitez Miha iz Lendave, Dnevnik legionarja Primusa). Na koncu dneva so z izbranimi izdelki pripravili razstavo. Del le-te je bil tudi plakat, namenjen sobi pobega, kamor so učenci zapisali skrite namige, povezane s pisateljem, in rešitve nanje.

Slika 3: Iskanje pravega zaporedja

3 NALOGE POD KLJUČEM

Pred reševanjem nalog sem set petih zaklenjenih škatel v vsakem razredu skrila v omaro, na tablo pa prilepila navodilo za reševanje nalog. Dogodivščina se je začela tako, da so morali ugotoviti, kaj imajo skupnega napisane besede SZAFKA, DREWNIANA, ARMARIO, DE MADEIRA, AHŞAP, DOLAP, ARMADIO IN LEGNO. Šele ko so ugotovili, da izbrane besede v več tujih jezikih pomenijo ‚omara', so izvedeli, da se ‚zaklad' skriva v eni izmed omar v učilnici.

Prvo vprašanje je bilo zalepljeno na zaklenjeni škatli:

V **Cobissu za vse oddelke v Mariborski knjižnici** poišči odgovore na vprašanja:

a) Koliko izvodov v angleščino prevedenih del Žige X Gombača najdemo?

b) Koliko e-knjig Žige X Gombača ima bralec na voljo?

c) Koliko knjig za odrasle je napisal Žiga X Gombač?

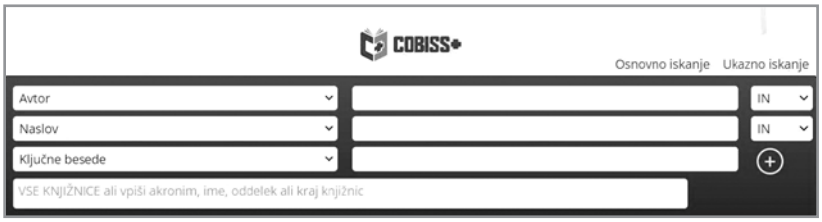

V škatli se je skrivalo naslednje vprašanje:

S pravilnimi odgovori dobiš prave številke, da odkleneš ključavnico.

1. Preberi strip o življenju Alme Karlin. Rodila se je v mestu_____. Prvo črko pretvori v številko abecede.
2. Edvard Rusjan je z letalom EDA 1 poletel leta 190____.
3. Josipina Turnograjska se je zelo mlada poročila in kmalu po poroki umrla. Seštej števke letnice njene poroke, da dobiš eno številko.

Pravilna kombinacija je odprla 2. škatlo, kjer jih je čakal listič z naslednjimi vprašanji:

Poišči besedilo j*** se kolpa! – mišji b(r)log (misjibrlog.si) **in odgovori na vprašanja, da odkleneš ključavnico:**

1. V divjem taboru so bili šotori.
2. Tega meseca je bilo še (preprosto) lepo.
3. 2018, se je začelo napovedovati nekaj let prej.

Po razrešitvi te uganke jih je v odprti škatli čakal listič:

Žiga X Gombač je nastopil v oddaji Kaj dogaja. Predvajaj video in poišči odgovore, ki odklepajo ključavnico:

1. Žiga X Gombač opravlja več poklicev.
2. Koliko sto odzivov za oddajo Mala malca so prejeli?
3. Strip Znamenitni je bil nagrajen ___-krat.

Če so pravilno odgovorili in dobili ustrezno kombinacijo številk, so lahko odklenili naslednjo škatlo, v kateri se je skrivala nova naloga:

Žiga X Gombač vodi oddajo *Mala malca*. V eni od teh s Petrom spregovorita o prvih fotografijah. Kodo za odklepanje ključavnice najdeš, če posnetku prisluhneš od 10.22 do 12.30.

1. Seštej letnico Puharjevega izuma do ene števke.
2. Puhar je eksperimentiral na več področjih.
3. Do ene števke seštej atomska števila vseh 6-ih elementov v dagerotipiji in puharotipiji.

Tri pravilne števke so učence privedle do odklepanja zadnje škatlice, ki je v sebi skrivala naslednji zapis:

Kje domujejo rešitve na uganke?

Liste ima, čeprav ni drevo,
ki bi v njem gnezdile ptice.
Zato pa tam stran za stranjo
gnezdijo črke, zložene v vrstice.

Bela njiva – pa ni ajda,
črno seme – pa ni mak;
kdor ti seme rad prebira,
bo morda še učenjak.

Zaprta molčim,
odprta učim,
odkrivam skrivnost,
lepoto, modrost.

Rešitev je bila številka, s katero je oštevilčen eden izmed šolskih prostorov – knjižnica. Učenci so v njej dobili novo nalogo. V ovojnicah so jih čakali namigi po posameznih razredih, poleg njih pa posamezne črke, ki so jih morali sestaviti v ustrezno besedo – T U L E C. Le-to jim je dalo vedeti, da se v prostoru nahaja tulec, v katerem se skriva rešitev za njihov namig. Več tulcev je bilo razporejenih po knjižnici, vsebovali pa so daljše zapise, povzetke različnih intervjujev s pisateljem Žigom X Gombačem. Ko so namige razrešili, so jih zapisali na plakat v avli:

NAJ ŽIGA X GOMBAČ ☺								
VSAK RAZRED V TABELO VPIŠE NAMIGE, KI JIH ODKLENETE V SOBI POBEGA. POIŠČITE REŠITVE ZANJE IN JIH VPIŠITE V TABELO.								
	6. A	**6. B**	**7. A**	**7. B**	**8. A**	**8. B**	**9. A**	**9. B**
NAMIG								
REŠITEV								

REŠITVE:

NAJ ŽIGA X GOMBAČ ☺								
VSAK RAZRED V TABELO VPIŠE NAMIGE, KI JIH ODKLENETE V SOBI POBEGA. POIŠČITE REŠITVE ZANJE IN JIH VPIŠITE V TABELO.								
	6. A	**6. B**	**7. A**	**7. B**	**8. A**	**8. B**	**9. A**	**9. B**
NAMIG	naj knjiga v otroštvu	naj oseba	naj zvrst glasbe	naj alergija	naj poslikava	naj šport	naj črka	naj jed
REŠITEV	Skriti dnevnik, Deček na črnem konju, Mali upornik in Rdeča pest. Pa nepozabna Bobri Janez Jalna	žena Vesna	heavy metal	na krivico in zlobo	tatoo	ultra-maraton	X - straight edge	vegeta-rijanska

Slika 4: Odklepanje ključavnice

4 POČITNIŠKI AKTIV KNJIŽNIČARK

Ko so se počitnice za učence že začele in so tudi učitelji odlagali šolsko breme z ramen, smo se podravske knjižničarke dobre volje julija zbrale na zabavnem študijskem srečanju. Na neobveznem aktivu smo se dotaknile več perečih tem, predvsem učbeniškega sklada in dela z učbeniki, nato pa sem jih presenetila s sobo pobega. Razdelila sem jih v tri skupine, tekmovalnost med njimi in želja, da bi prve našle rešitev na zastavljene naloge, je bila izjemna. Plakat, kamor so vpisovale rešitve, sem nekoliko priredila, saj so svojo skupino izžrebale z vlečenjem sličic:

NAJ ŽIGA X GOMBAČ			
Namig			
Rešitev			

SKLEP

Izvedba kulturnih dni ob zaključku bralne značke je naporna in zahteva veliko predpriprav, predvsem pa premišljeno organizacijo, na podlagi katere vsakemu razredu pripravim osmišljene naloge, katerih cilj je, spoznati in uporabljati literaturo gostujočega pisatelja, o njem/njej in njegovem/njenem ustvarjanju se naučiti in si zapomniti čim več, obenem pa ustvariti lahkotno, neobremenjeno vzdušje, ki učenca pritegne do te mere, da celotnega procesa ne dojema kot strogo učno naravnanega, marveč zabavnega in sproščujočega. Prav s tem namenom sem pripravila sobo pobega, z nalogami, ki so pisatelja Žigo X Gombača predstavile v drugačni luči, kot se je predstavil sam, obenem pa so učenci s pomočjo različnih nalog o njem izvedeli še več zanimivih dejstev. ●

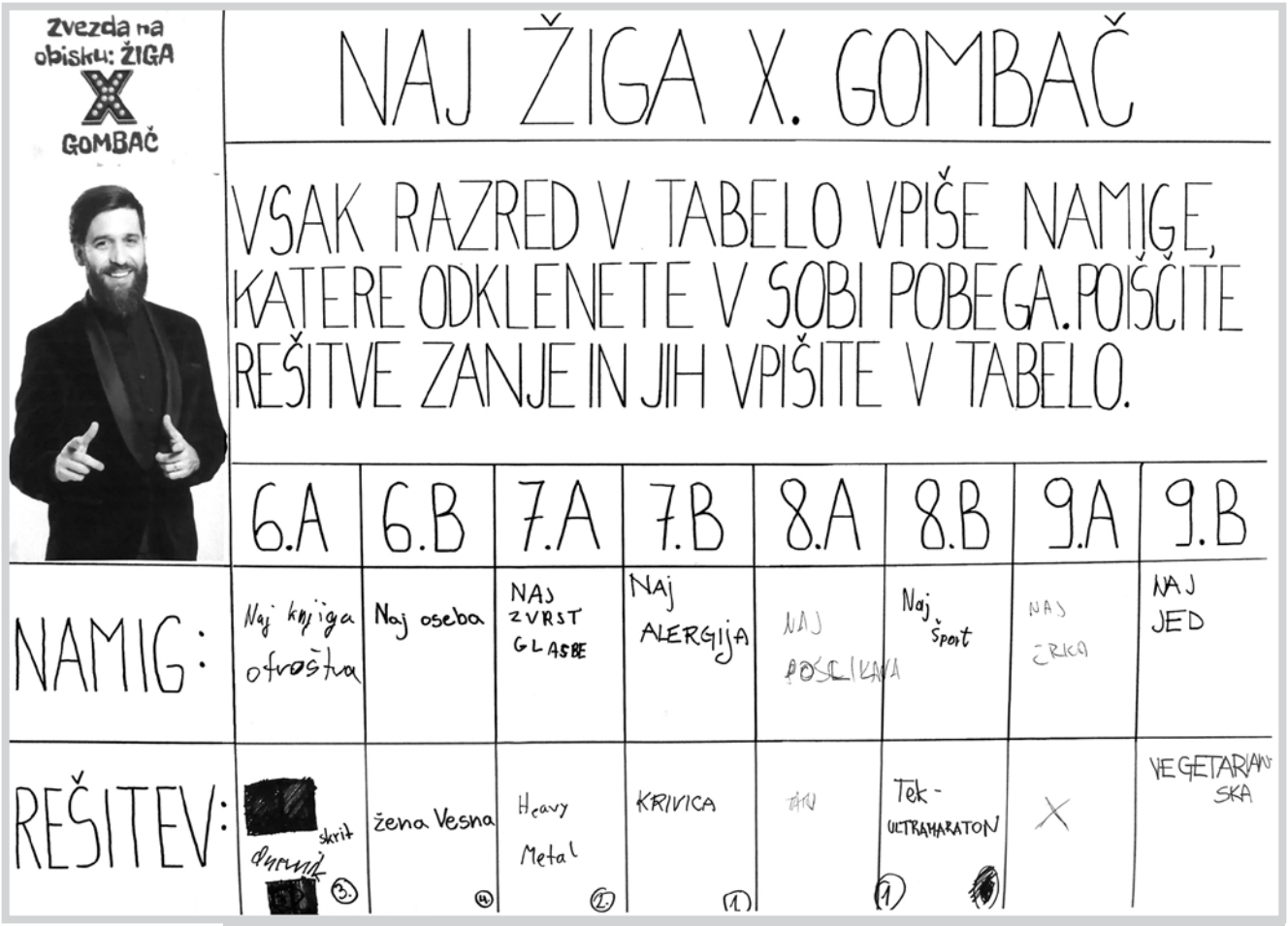

Slika 5: Plakat z rešitvami

Viri in literatura

COBISS. https://www.cobiss.si/

Gombač, X Ž. (15. 12. 2010). Alergičen na krivico. SiolNET novice. https://siol.net/novice/siol/ziga-x-gombac-alergicen-na-krivico-59070

Gombač, X Ž. (23. 4. 2018). *NK Svoboda.* Dob pri Domžalah: Miš. http://www.misjibrlog.si/j-se-kolpa/?fbclid=IwAR0FUkhpMi3pFjjc8RGbunfmlcJ2DdoKqVvVw0qyyC7jNuidES0rUB2bQa4

Gombač, X Ž. (31. 10. 2021). Pravijo mi, da sem en velik otrok. *Delo,* objavljeno 31. 10. 2018. https://www.delo.si/nedelo/ziga-x-gombac-pravijo-mi-da-sem-en-velik-otrok/

Gombač, X Ž. (14. 6. 2014). Tudi vegetarijanci smo lahko ultramaratonci. *Delo,* objavljeno 14. junij 2014. https://old.delo.si/druzba/odprta-kuhinja/ziga-x-gombac-tudi-vegetarijanci-smo-lahko-ultramaratonci.html

Kaj dogaja. (3. 12. 2021) *RTV Slovenija.* https://www.youtube.com/watch?v=wTyvjS5209Y&ab_channel=%23kajdogaja

Vukotič, J.; Gombač, Ž. (2020). *Znamenitni: imenitne zgodbe znamenitih osebnosti v stripu.* Ljubljana: Rokus Klett.

Žiga in Peter o prvih fotografijah, Lepa Afna pove, kako uspeti z videom. (9. 4. 2022) *RTV Slovenija. Val 202.* https://val202.rtvslo.si/podkast/mala-malca/173251372/174863271

SIMONA NAPAST, prof. angl. in slov. jez. s knjiž., zaposlena na Osnovni šoli Fram
Naslov: Osnovna šola Fram, Turnerjeva ul. 120, 2313 Fram
E-naslov: simona.napast@guest.arnes.si

Likovni in literarni natečaj ob 110. obletnici rojstva Kristine Brenkove

STROKA in PRAKSA

An Art and Literary Contest on the 110th Anniversary of the Birth of Kristina Brenkova

Polona Končar

Ključne besede:
literarni natečaj, likovni natečaj, Kristina Brenkova

Izvleček

V članku so orisani življenje in mnoga področja dela Kristine Brenkove, pisateljice, dramatičarke, prevajalke, zbirateljice ljudskega slovstva, urednice, ki se je rodila leta 1911 v Horjulu. Ob 110. obletnici njenega rojstva so se na OŠ Horjul odločili, da bi se praznovanju obletnice pridružili najprej s kulturnim dnevom za učence razredne stopnje, ki Kristine Brenkove ne poznajo več, nato pa še z mednarodnim literarnim in likovnim natečajem. Z natečajem so želeli učence opomniti na eno pomembnejših Slovenk, ki se je suvereno gibala po evropskem založniškem odru, in jih s tem motivirati k branju in poustvarjanju, z njeno neumorno zvedavostjo in željo po učenju pa tudi k večji motiviranosti za učenje nasploh.

V članku so orisani cilji, potek natečaja in vse naloge organizacijskega odbora, ki bo natečaj organiziral tudi v prihodnje.

UDK 028.5

Abstract

The article describes the life and many fields of work of Kristina Brenkova, the writer, playwright, translator, collector of folk literature and editor who was born in 1911 in Horjul. On the 110th anniversary of her birth, Horjul Primary School decided to join the celebrations, first by organizing a Cultural Day for pupils at the primary level who are not familiar with Kristina Brenkova, followed by an international art and literary contest. The aim of the contest was to familiarize pupils with one of the most important Slovenian women, who had navigated the European publishing scene with confidence, and thus motivate them to read and re-create; through her untiring curiosity and desire to learn, we also wanted to improve their overall motivation to learn.

The article describes the aims and course of the contest, and all the tasks performed by the organizing committee which will continue to organize this contest in the future.

Keywords:
literary contest, art contest, Kristina Brenkova

Slika 1: Polona Lovšin: Ilustracija Kristine Brenkove z junaki iz njenih knjig[1]

1 UVOD ALI KDO JE BILA KRISTINA BRENKOVA IN KAKO JO POZNAJO DANAŠNJI ŠOLARJI?

V letu 2021 smo praznovali 110. obletnico rojstva Kristine Brenkove[2] (22. 10. 1911–20. 11. 2009), pisateljice, dramatičarke, prevajalke, zbirateljice ljudskega slovstva, urednice. Kristina Brenkova se je rodila v Horjulu, kjer je preživela prva leta svojega življenja in kamor se je tudi kasneje redno vračala in ohranjala vezi ter bila nanj čustveno navezana, kar pričajo tudi njena literarna dela. Zapisala je, da jo je »neizbrisno zaznamoval [njen] rojstni kraj, notranjska vasica med hribi« (Draga Kristina, 2021). Njeno veličino na področju knjige so v njeni »hišni« založbi Mladinska knjiga leta 2021 obeležili z zbornikom »Draga Kristina«, še leto prej pa je kot zadnja v nizu znamenitih Slovenk njena življenjska zgodba objavljena v knjigi »Nepozabne: ženske, ki so premikale meje našega sveta«.

Tudi v Osnovni šoli Horjul smo se želeli naši najznamenitejši domačinki pokloniti na prav poseben način, in sicer najprej z organizacijo kulturnega dne, nato pa še mednarodnega literarnega in likovnega natečaja.

Čeprav je Kristina Brenkova prejemnica vrste nagrad (med drugimi Levstikova nagrada za življenjsko delo, častni znak svobode RS za življenjsko delo v mladinski literaturi in založništvu, častna občanka Horjula in častna meščanka Ljubljane, po njej se imenuje nagrada za najboljšo izvirno slovensko slikanico itd.), pa je celo v njenem domačem kraju večina učencev razredne stopnje ne pozna več, saj njenih del ni več v učnih načrtih za slovenščino. Nekateri učenci OŠ Horjul sicer poznajo rojstno hišo Kristine Brenkove, ki se nahaja v samem središču kraja in jo je Občina Horjul pred leti odkupila, vendar pa se njena obnova in s tem program v njej še nista začela.

1.1 Kulturni dan Kristine Brenkove na OŠ Horjul

S ciljem obelodaniti delo in življenje Kristine Brenk ter učence seznaniti z raznolikimi poklici, povezanimi s knjigo, in jih s tem motivirati za branje, smo jeseni 2021 najprej organizirali kulturni dan za učence razredne stopnje. Učenci so bili navdušeni nad bogatim življenjem in ponosni na učenost in ustvarjalnost njihove domačinke Kristine Brenkove. Izvedeli so namreč kup zanimivosti (t. i. »cvetk«); naj omenim le tiste, ki so učence najbolj navdušile:

*Njena mama je imela zlate roke za **peko kruha** – da so se laže preživeli, je spekla toliko hlebcev kruha na dan, kolikor dni šteje mesec junij; tistim otrokom, ki niso imeli denarja, pa ga je **podarila**.*

*Kristina je oboževala pravljice, ki jih jima je s sestro pripovedoval sosed Medvedov oče, po poklicu ključavničar. Ko je ta umrl, je sestra od Kristine zvečer, ko sta bili v postelji, zahtevala, naj ji pove pravljico. **In Kristina ji jih je pripovedovala.***

Najbolj od vsega si je želela v šole, v svet. »In za tistimi hribi slutiš drug svet, mogočen in

1 Zahvaljujem se ilustratorki Poloni Lovšin za dovoljenje za objavo njene ilustracije Kristine Brenkove.

2 Roj. Vrhovec, po poroki je prevzela možev priimek Brenk, vendar so jo na njeno željo vedno naslavljali kot Kristina Brenkova. Ta oblika priimka se na njeno željo nahaja tudi v vseh njenih objavljenih delih, zato jo je edino prav ohraniti tudi v tem članku.

bogat in brezmejno velik.« *(Draga Kristina, 2021) Zakaj je hotela v šole? Ker je bila zelo radovedna in zvedava, hotela je* ***vedeti****. Ni se namreč zadovoljila z odgovori: »Ne vem; ker je tako vedno bilo; ker tako pravijo stari ljudje ipd.«*

V času otroštva Kristine Brenkove je ***obvezno šolanje trajalo le štiri leta****. Kristina pa je prosila in prosila, da so jo poslali še naprej v šole – v Maribor, Ljubljano, izobraževala se je celo v Pragi ter v Parizu in nato doktorirala v Ljubljani. Postala je zelo učena ženska.*

*Napisala je igro »****Najlepša roža****«,* ki *so jo prevedli v nemščino in jo* štiri ***leta igrali v dunajskem mladinskem gledališču*** *in predvajali na nemški televiziji.*

Bila je med ustanovitelji založbe Mladinska knjiga, ki obstaja še danes in je naša največja založba. Kristina Brenk je postala njena prva ženska ***urednica****. Uredila oz. prevedla je zbirke zgodb Babica pripoveduje, Mamka Bršljanka, Lonček, kuhaj! idr.*

Katere živali že imajo šestnajst ostrih zob, s katerimi razkosavajo paradižnike, ki so njihova glavna hrana? Kristina Brenkova je bila očarana nad prvimi ***Kosovirji na leteči žlici*** *Svetlane Makarovič, za katere je bila prepričana, da jih je nujno treba objaviti. Objavila jih je, čeprav se njen nadrejeni s tem ni strinjal. Le kaj bi se zgodilo, če bi ne bila tako trmasta?*

Bila je poliglotka – že v samostanu v Mariboru se je učila nemščino, francoščino, češčino oziroma slovaščino ter esperanto. *Ko pa so jo učenci na šolah, ki jih je obiskovala kot pisateljica, spraševali, koliko jezikov govori, je odgovorila: »Premalo!«*

Nekega poletja, ko so šli s sinovoma na morje, jima je prebirala knjigo o drzni deklici, ki je imela nadnaravno moč in je sama živela v vili. Kar sproti jo je iz nemščine ***prevajala*** *v slovenščino. Sinova se zaradi navdušenja nad* ***Piko nogavičko*** *sploh nista hotela iti kopat, ampak sta kričala: »Mami, še, mami, še!« Tedaj je vedela: »Če je všeč mojima, bo verjetno tudi drugim otrokom.« Šele naknadno je izvedela, da je knjiga obšla že ves svet.*

Kristina Brenkova je bila tudi med ustanovitelji tekmovanja za ***bralno značko****, ki so jo začeli podeljevati leta 1961 na osnovni šoli na Prevaljah in za katero še danes bere velika večina učencev v Sloveniji in tudi na tujem.*

Na koncu pripovedovanja in pogovora o življenju Kristine Brenkove je drugošolec presenečeno vprašal: »Knjižničarka, a si vi to vse skupaj izmišljujete ali je to o Kristini Brenkovi vse res!?« Očitno se ga je njeno bogato življenje res dotaknilo.

In še ena resnična prigoda, ki se je zgodila nekaj tednov za tem kulturnim dnevom, ko je petošolec prišel vrnit knjige v šolsko knjižnico. Čakal je v vrsti in na izposojevalnem pultu opazil knjigo, ki jo je izdala Mladinska knjiga. »To!!! To!!! To je pomagala ustanoviti naša Kristina Brenkova!« Navdušenje in ponos, da je domačinki iz njegovega majhnega kraja uspelo, je bilo silno.

V delu Moja dolina (K. Brenkova, 1996) je pisateljica zapisala: »***Da ima vsak človek na večernem nebu svojo zvezdo. In če dela prav, zaupa, ve, kaj hoče, želi, je to zlato, ki mu pripada in ga lahko dobi.***« S kulturnim dnevom smo želeli pokazati, da ima vsak na nebu svojo zvezdo in da jo lahko najde, prav tako kakor je svojo našla Kristina Brenkova.

Vzdušje kulturnega dne si lahko ogledate tudi na filmu: https://www.oshorjul.si/2021/12/08/video-kulturni-dan-ob-110-letnici-rojstva-kristine-brenkove/.

2 LIKOVNI IN LITERARNI NATEČAJ OB 110. OBLETNICI ROJSTVA KRISTINE BRENKOVE V ORGANIZACIJI OŠ HORJUL

V šolskem letu 2021/2022 smo se odločili organizirati mednarodni literarni in likovni natečaj, da bi Kristino Brenkovo (s)poznali tudi preostali šolarji doma in v tujini ter se navdihnili z njo in raznolikimi področji njenega ustvarjanja in delovanja.

Z natečajem smo želeli obelodaniti vsa knjižna področja, na katerih je delovala Kristina Brenkova, in poudariti njeno svetovljanstvo, saj

je govorila več tujih jezikov, živela v več tujih državah, prevajala in si kot urednica prizadevala, da so bile slikanice slovenskih avtorjev prevedene in izdane v mnoge tuje jezike. Učencem smo želeli pokazati, da tudi nekdo iz majhnega kraja lahko v življenju uspe, in sicer predvsem zaradi znanja, poguma, marljivosti in ustvarjalnosti, kar so bile tudi vrednote Kristine Brenkove.

Hkrati pa bi bil tovrsten natečaj tudi promocija za večjo prepoznavnost in ugled podeželske šole, ki ima v zadnjih letih velike težave z zaposlovanjem kadrov.

2.1 Povabilo k sodelovanju, komuniciranje

Povabilo k sodelovanju na natečaju smo objavili prav na 110. obletnico rojstva Kristine Brenkove, 22. oktobra 2021, prispevke pa smo pričakovali do 31. januarja 2022. Trimesečno (zimsko) obdobje smo med drugim izbrali tudi zato, ker se v tem obdobju leta več posvečamo knjigam, v šolah pa proti koncu leta šolarjev nismo želeli obremenjevati z dodatnimi aktivnostmi. Natečaj smo objavili na šolski spletni strani, v lokalnem časopisu, ki pokriva sosednje občine, poslali smo ga v vse vrtce in osnovne šole v Sloveniji, v šole v tujini, kjer se učenci učijo slovensko, na Zavod RS za šolstvo, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu in podobne institucije. Zbiranje naslovov je bil svojevrsten logistični zalogaj.

2.2 Vrste prispevkov glede na starostna obdobja

Glede na delovanje Kristine Brenkove na področju slikanic, ljudskega slovstva in na splošno bralne kulture smo se odločili razpisati naslednje teme oz. vrste prispevkov za posamezne starostne kategorije:

- **likovni izdelek** po predlogi pravljice ***Babica v cirkusu*** (otroci v vrtcu),
- **potret** Kristine Brenkove (učenci 1. VIO),
- ***»Pšenica najlepši cvet: ljudska pravljica leta 2050«*** (učenci 2. VIO napišejo priredbo ljudske pravljice ***Pšenica najlepši cvet,*** kakor bi se lahko zgodila leta 2050),
- ***»Še vedno verjamem v moč prave, dobre besede in trdno vem, da knjiga ne bo umrla, dokler bodo živeli ljudje«*** (učenci 3. VIO napišejo razpravljalni oz. umetniški spis o pomembnosti knjige in branja).

Besedilu natečaja smo dodali tudi elektronsko prijavnico, obrazec za soglasje staršev, obrazec s podpisano izjavo o avtorstvu ter navodila glede obsega in oblike prispevkov.

2.3 Ocenjevalne komisije

V tem obdobju smo tudi dokončno sestavili seznam ocenjevalcev prispevkov. Sestavili smo **tri komisije**, in sicer **eno likovno** (Tea Likar, Branko Lipnik in Pavle Učakar), ki je ocenila likovne prispevke otrok iz vrtca in šolarjev iz 1. VIO, ter **dve literarni** (2. VIO: Majda Koren, Dušica Kunaver, Natalija Kogovšek in Polona Končar); (3. VIO: Andrej Ilc, Tilka Jamnik, Natalija Kogovšek in Polona Končar), ki sta ocenjevali literarne prispevke. Komisije, ki so ocenjevale izdelke, so sestavljali strokovnjaki, ki delujejo na področju vzgoje in izobraževanja ter/oziroma knjige. Vsi sodelujoči cenijo zapuščino Kristine Brenkove in se zavedajo njene pomembne vloge za slovensko knjigo in so se z veseljem odzvali našemu vabilu. Pri tovrstnih projektih z veseljem priskočijo na pomoč zunanji sodelavci, s katerimi si že poprej navezal stik; pomembno je seveda dobro predstaviti koncept projekta, časovnico in nato biti na voljo ocenjevalcem tudi zunaj delovnega časa.

Ocenjevanje je potekalo v dveh fazah. V prvi sta dva notranja ocenjevalca neodvisno eden od drugega naredila prvi predizbor, saj je bilo prispelih izdelkov kar 520.

V drugi fazi se je likovna komisija sestala v živo na šoli in izbrala najboljše tri izdelke vsake kategorije ter zapisala utemeljitve ocen.

Zaradi dolgotrajnejšega ocenjevanja pisnih izdelkov smo se v organizacijskem odboru odločili, da pripravimo kriterije ocenjevanja za ocenjevalce, ki so nato izdelke ocenili neodvisno eden od drugega. Kot pozitivno se je izkazalo, da so bili ocenjevalci v vsaki kategoriji kar štirje, saj so vsaj trije med njimi kot najboljše ocenili tiste prispevke, ki so bili po seštevku točk po seštevku izbrani kot najboljši.

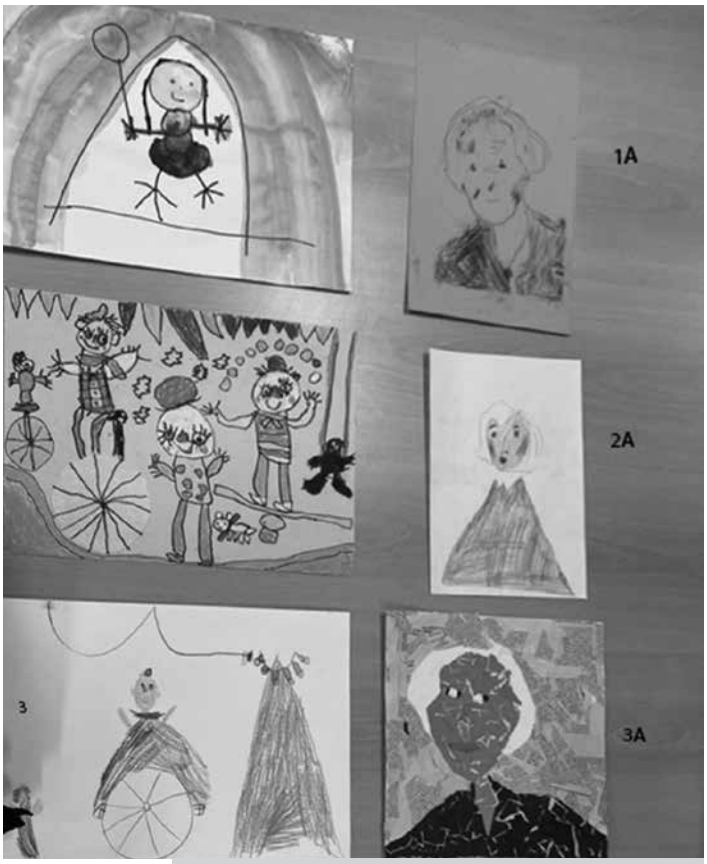

Slika 2: Nagrajeni likovni prispevki

2.4 Donatorji

Naši prošnji po **donatorskih prispevkih** so se odzvala lokalna podjetja in Društvo upokojencev – Literarno društvo Kristine Brenkove, ki so prepoznala natečaj kot pozitiven prispevek pri ohranjanju imena Kristine Brenkove. Z donatorskimi sredstvi smo pokrili stroške nakupa daril za nagrajence, tiskanja priznanj, pošiljanja daril. Predvideni so bili tudi stroški prireditve, ki pa ni bila izvedena v živo, tako da smo donatorjem predlagali, da jim neporabljena sredstva vrnemo oz. jih porabimo za naslednji natečaj.

2.5 Darila za nagrajence

Izbrati je bilo treba tudi starosti, temi natečaja in uvrstitvi primerna **darila**. Prvi trije nagrajenci vsake kategorije so dobili knjižna darila (zbirka pesmi po izboru Kristine Brenkove, njena avtorska dela, zbirke ljudskih pravljic, monografije, kamor je uvrščena Kristina Brenkova ipd.) z nekaterimi dodatki ter priznanja, ki jih je oblikoval naš računalnikar oblikovalec s podobo nagrajenega portreta Kristine Brenkove avtorja Tairja Alibašića – zmagovalca likovnega natečaja 1. VIO.

Mentorjem nagrajencev smo izdali potrdila o sodelovanju, ki jih bodo lahko uveljavljali pri napredovanju.

Mednarodni literarni in likovni natečaj
ob 110-letnici rojstva Kristine Brenkove

Priznanje

za doseženo 1. mesto v kategoriji »1. triada«
za portret Kristine Brenkove prejme

Tair Alibašić

Horjul, 22. marec 2022

Aleksander Gube,
ravnatelj OŠ Horjul

Avtor ilustracije: Tair Alibašić

Slika 3: Priznanje s podobo Kristine Brenkove avtorja Tairja Alibašića

2.6 Zaključna prireditev z razglasitvijo rezultatov

V razpisu natečaja smo objavili, da bo zaključna prireditev z razglasitvijo zmagovalcev potekala 22. marca 2022 v Horjulu. Ker pa smo bili v zimskem obdobju še vedno v negotovosti glede primernosti organiziranja javnih prireditev zaradi epidemije covida-19, smo se odločili, da bomo organizirali prireditev z razglasitvijo nagrajencev na daljavo.

Prireditev je obsegala nekaj ljudskih pesmi iz zbirke »Pojte, pojte, drobne ptice«, ki jo je uredila Kristina Brenkova. Ta zbirka ljudskih pesmi, ki je bila prvič izdana leta 1971, je bila odtlej ponatisnjena kar šestnajstkrat, celotna naklada pa šteje več kot 62.000 izvodov. Osrednji del prireditve pa je bil namenjen pripovedovanju ljudske pravljice »Pšenica, najlepši

cvet« s pomočjo kamišibaja, katerega ilustracije je ustvarila likovno nadarjena devetošolka Anita Žerovnik, pripovedovali pa so jo starejši učenci OŠ Horjul.

Prireditev si lahko ogledate na tem naslovu: https://video.arnes.si/watch/4rzgypzbz4cz.

Predvidena je tudi objava e-zbornika z vsemi prispelimi izdelki.

Slika 4: Ljudska pravljica »Pšenica, najlepši cvet«, ki jo je za potrebe zaključne prireditve ilustrirala devetošolka OŠ Horjul Anita Žerovnik.

4 SKLEP

»Presrečna sem, če se mi posreči napisati pol stavka dobro in če najdem pravo besedo. Drži, da bi dala za dobro besedo cekin.« Kristina Brenkova

Organizatorji ocenjujemo, da je bil likovni in literarni natečaj ob 110. obletnici rojstva Kristine Brenkove uspešno organiziran, kar kažeta tudi množičen odziv in kakovost prispevkov.

Z razpisanim natečajem, na katerem je sodelovalo kar 520 otrok in učencev iz petih držav (Slovenije, Italije, Avstrije, Češke republike in Francije), smo ponesli ime Kristine Brenkove tudi v tiste dežele, kjer je tudi sama začasno bivala. Učenci so spoznavali njeno življenje, brali njena dela, se čudili vsem slikanicam, ki jih je izdala, in ustvarjali na likovnem in literarnem področju. S tem je bil naš cilj dosežen.

Vendar pa smo se zavedli tudi nekaterih pomanjkljivosti, ki jih bomo v prihodnje izboljšali.

Ker bi želeli, da natečaj postane tradicionalen, ga bo treba preimenovati in prav bi bilo, da bi za dovoljenje, da se sme poimenovati po Kristini Brenkovi, prosili njuna dediča.

Če želimo še razširiti območja, s katerih prihajajo sodelujoči oz. njihovi mentorji, bomo morali besedilo natečaja in vse obrazce prevesti vsaj v angleščino.

Spremenili bomo tudi pogoje sodelovanja, tako da bomo omejili zgornje število prispevkov s posamezne šole oz. od učencev posameznega mentorja.

Nadejamo se, da bo v prihodnosti zaključno prireditev možno organizirati v živo.

Organizatorji smo bili deležni nemalo pohval s strani mentorjev, tudi iz tujine, domačinov, pa tudi ocenjevalcev, ki se jim je zdel natečaj več kot primeren način spoznavanja mladih z življenjem in delom Kristine Brenkove. ●

Viri

Antić Gaber, M. (2020). *Nepozabne: ženske, ki so premikale meje našega sveta*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Brenkova, K. (1996). *Moja dolina*. Ljubljana, Mladinska knjiga.

Draga Kristina: zgodba urednice in pisateljice Kristine Brenkove (2021). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Rogelj, Ž. (2010). *Zgodbe Kristine Brenkove* [Videoposnetek]. Ljubljana : RTV Slovenija, Založba kaset in plošč.

POLONA KONČAR, univ. dipl. bibl. in prof. franc. jez. s knjiž., v letih 2018–2022 zaposlena na Osnovni šoli Horjul, sedaj na Gimnaziji Jožeta Plečnika Ljubljana
Naslov: Gimnazija Jožeta Plečnika Ljubljana, Šubičeva ulica 1, 1000 Ljubljana
Naslov e-pošte: polona.koncar@gjp.si

Bralna značka za učence z bralnimi težavami na Osnovni šoli Janka Ribiča Cezanjevci

STROKA IN PRAKSA

Reading Badge for Pupils with Reading Disabilities at Janko Ribič Primary School in Cezanjevci

Martina Cvetko, Karmen Rauter

UDK 028.5:376

Izvleček

Prispevek predstavi učence z bralnimi težavami in dejavnost, s katero želijo na Osnovni šoli Janka Ribiča Cezanjevci to skupino učencev spodbuditi k branju. Ta dejavnost je prilagojena bralna značka. Zaradi težav, s katerimi se učenci z bralnimi težavami soočajo pri branju, letega seveda odklanjajo. Zaznati je, da so tisti, ki kljub težavam pri branju vseeno radi berejo in obiskujejo knjižnico ter uživajo v branju, uspešnejši pri slovenščini kot tudi pri preostalih predmetih kot učenci z bralnimi težavami, ki ne berejo. S prilagojeno bralno značko so torej hoteli učence motivirati za branje, saj verjamejo, da te dobra knjiga spodbudi, da ponovno posežeš po njej. V prispevku pišejo o pozitivnih učinkih branja, za katere so ugotovili, da jih ni malo. Da se bo otrok vračal v knjižnico, pa mu je treba ponuditi primerne knjige. Britanska zveza za disleksijo je na svoji spletni strani objavila *Disleksiji prijazen slogovni vodnik* z načeli oz. smernicami, ki olajšajo branje tako osebam z disleksijo kot tudi preostalim bralcem. V drugem delu prispevka so predstavljeni podatki o izvajanju bralne značke na tej osnovni šoli in koraki, po katerih se je izvajala prilagojena bralna značka.

Ključne besede:
bralna spretnost, bralne težave, disleksija, slogovni vodnik, razlogi za branje, bralna značka, prilagojena bralna značka

Keywords:
reading ability, reading disabilities, dyslexia, style guide, reasons for reading, Reading Badge, adapted Reading Badge

Abstract

The article presents pupils with reading disabilities and the activity being implemented at the Janko Ribič Primary School in Cezanjevci to encourage this group of pupils to read. This activity is an adapted Reading Badge. Owing to the problems that pupils with reading disabilities encounter when reading, they naturally refuse to read. It has been observed that the pupils who nevertheless enjoy reading and visit the library, despite encountering difficulties when reading, perform better in the subject of Slovenian language and in other subjects than the pupils with reading disabilities who do not read. Therefore, the aim of the adapted Reading Badge was to motivate pupils to read, for they believe that a good book will make you want to read it again. The article mentions the positive effects of reading, which are not few. To ensure that children will keep coming back to the library, we have to offer them appropriate books. The British Dyslexia Association has posted a *Dyslexia-Friendly Style Guide* on its website that contains principles or guidelines which make reading easier for dyslexic people and all other readers. The second part of the article provides information on the implementation of the Reading Badge at this primary school and the steps in which the adapted Reading Badge was implemented.

UVOD

Z delovnimi izkušnjami, ki sva si jih v šoli pridobili kot svetovalna delavka in izvajalka dodatne strokovne pomoči ter knjižničarka in učiteljica slovenščine, vedno bolj spoznavava vrednost branja pri otrocih. Bralno opismenjevanje se začne že zelo zgodaj, in sicer z branjem staršev otroku, ko je ta še čisto majhen. Ugotavljava, da starši z zgodnjim branjem otroku le-tega popeljejo v svet domišljije, jezika, jim širijo obzorje in jim privzgojijo, da je branje nekaj lepega, dobrega. Vse to pa je popotnica za to, da bo otrok tudi kasneje rad bral. Ker pa nikoli ni prepozno, da človek začne brati in ugotovi, da je to sprostitev in hkrati učenje, sva se odločili, da k branju za bralno značko pritegneva čim več otrok, tudi tiste s posebnimi potrebami.

1 UČENCI Z BRALNIMI TEŽAVAMI V KNJIŽNICI

1.1 Sestavine bralne spretnosti

Marentič Požarnik (2019) meni, da je bralna zmožnost izjemno kompleksna. Za uspešno branje so pomembni zaznavanje oz. percepcija, to je prepoznavanje različnih oblik in zapomnitev zaporedja črk, primerni gibi oči, slušno razlikovanje in analiza med zapisano črko in glasom. Pomembno je razumevanje besed in njihovih zvez, uporaba predznanja in konteksta. Pomemben je interes.

Dober bralec bere tiho, hitro in pravilno zajema z očmi večje dele besedila ter se pri tem ne vrača na že prebrane vrstice. Dober bralec prebrano razume, v primeru neznane besede uporablja inteligentno ugibanje. Dober bralec ima bogato besedišče, zna brati poleg besednih tudi simbolične ponazoritve in razume misli in odnose, izražene tudi v bolj zapletenih povedih. Uspešen bralec zna hitrost in način branja prilagajati namenu branja in zahtevnosti besedila ter se znajde v raznih virih informacij (Marentič Požarnik, 1980).

1.2 Učenci z bralnimi težavami v šoli

Slabše branje je lahko posledica splošnih ali specifičnih učnih težav. Na razvoj veščin branja vpliva tudi okolje in ne le notranji dejavniki. To so način poučevanja in posameznikova pripravljenost, volja, prizadevanje za obvladanje veščin branja. Največ dolgotrajnih težav pa povzroča disleksija, ki je tudi najpogostejša. V nadaljevanju lahko preberemo, da je disleksija nevrofiziološko pogojena motnja. Osebe z disleksijo ne razvijejo zmožnosti samodejnega prepoznavanja posameznih besed oziroma le-to poteka nepopolno in z velikimi težavami (Magajna et al., 2008).

Modeli pomoči otrokom z disleksijo dajejo poudarek motivaciji in razvijanju pozitivnega odnosa do branja. Učenec mora branje doživeti kot pozitivno izkušnjo. Zato je pomembno, da ponudi učitelj učencem z bralnimi težavami gradivo, ki ne presega njihovih bralnih zmožnosti in je zanje zanimivo (Pečjak et. al., 2006).

Pri izbiri ustreznih gradiv je treba upoštevati še nekaj priporočil, ki so podana v nadaljevanju.

1.3 Razlogi za branje knjig

Že star pregovor pravi, da »vaja dela mojstra«. Če želiš postati dober bralec, moraš torej vaditi, brati. V šoli kot svetovalna delavka in knjižničarka ter slavistka opažava, da imajo otroci z bralnimi težavami, ki redno obiskujejo knjižnico, boljše učne rezultate nasploh in ne samo pri slovenščini. Ti učenci seveda berejo še vedno počasneje, zatikajoče se …, a z branjem urijo koncentracijo, širijo besedišče, razvijajo domišljijo in so zato v šoli uspešnejši.

Številne raziskave so pokazale, da slabe bralne zmožnosti delujejo kot rizični dejavnik šolske neuspešnosti in problemov psihosocialnega prilagajanja oz. so lahko dobre bralne sposobnosti varovalni dejavnik (Pečjak et al., 2006).

Miha Kovač (2020) je v svoji knjigi nanizal deset razlogov za branje knjig v digitalnih časih. Izpostavili bi jih sedem, ki se tičejo branja nasploh.

- S pogostim branjem avtomatiziramo delovni spomin in bolj ko je ta avtomatiziran, z večjo lahkoto beremo in se osredotočamo na tisto, kar beremo.
- Če bereš, poznaš več besed, zato lahko razmišljaš o več rečeh. Skozi branje s prebranim soočamo svoje besedišče, razumevanje,

čustva in vedenje o svetu, postavljamo pod vprašaj svoja miselna pravila in s tem proizvajamo nove ali utrjujemo stare misli in čustva.

- Če bereš, laže razumeš druge ljudi. Branje leposlovja je eden izmed učinkovitejših treningov empatije, veča tudi sposobnost dolgotrajnega osredotočanja.
- Otroci, ki odraščajo v beročem okolju, so v življenju uspešnejši. Z branjem otroku pomagamo, da se razvije v misleče, čuteče in empatično bitje.
- Med bralci je več zadovoljnih in ustvarjalnih ljudi kot med nebralci. Avtor namreč meni, da branje spodbuja empatijo in s tem omogoča boljše vživljanje v čustva in misli svojega bližnjega, to pa vodi k bolj povezani skupnosti. Meni, da ne moremo biti inovativni, če ne znamo misliti. Misliti pa se naučimo tako, da širimo svoje besedišče.
- Branje je napor, a je lahko tudi užitek. Kovač namreč meni, da ni užitka brez napora.
- Z branjem knjig se naučiš misliti z lastno glavo. Avtor namreč meni, da lahko misliš s svojo glavo takrat, ko imaš o določeni temi dovolj znanja.

Pomembne razloge, zakaj naj beremo knjige, in to v tiskani obliki, nam poda Ademoski (2021). Pove, da nam knjige pomagajo upočasniti današnji hitri tempo življenja, saj se z branjem umirimo in se zazremo v notranji svet. Knjige nas duhovno bogatijo in širijo naše obzorje. Z branjem upočasnimo informacijski pretok, čustveno in mentalno smo zatopljeni na globlji ravni. Poglobljeni načini branja širijo besedišče in nas učijo analitičnega in kritičnega mišljenja.

Iz zapisanega lahko povzamemo, da je razlogov zakaj brati knjige, ogromno. Velikokrat se osredotočamo samo na učne učinke, pozabljamo pa na globlji pomen branja. Knjige imajo v šolskem prostoru vsekakor tudi pomemben vzgojni učinek.

1.4 Smernice za knjižnične storitve za osebe z bralnimi težavami

Osebe z disleksijo imajo po navadi nizko raven samospoštovanja, zato se je treba še bolj potruditi, da se bodo v knjižnici počutile dobrodošle.

Zelo pomembno je, da knjižničarji poznajo bralne težave in gradivo, ki je primerno za posamezne stopnje branja. Priporoča se, da je gradivo za osebe z bralnimi težavami dostopno v osrednjem delu knjižnice, da ga lahko uporabniki s posebnimi potrebami takoj opazijo. Oznake morajo biti postavljene jasno, npr. piktogrami, barvna črta na tleh. Priporoča se poseben prostor, namenjen slabšim bralcem, ki naj bo privlačno oblikovan in opremljen s sedeži. Osebam s posebnimi potrebami naj se nudi dostopnost do računalnikov in predvajalnikov za zvočne knjige (Nielsen, 2007).

Za uspešen dolgotrajni izid je treba učenca najprej spodbuditi in opogumiti za branje, ga preusmeriti od ukvarjanja z negativnimi čustvi ob branju in od izogibanja branju k sprejemanju in spoprijemanju s težavami (Magajna et al., 2008).

Ko torej učenca motiviramo za branje, je pomembno, kakšne knjige mu ponudimo za branje, da bo pri branju uspešnejši. Na spletni strani Britanske zveze za disleksijo lahko najdemo *Disleksiji prijazen slogovni vodnik* (Dyslexia friendly style guide), v katerem so nanizani in opisani kriteriji, ki olajšajo branje tako osebam z disleksijo kot tudi preostalim bralcem.

Pisava

- Priporoča se pisava, pri kateri črke niso preveč skupaj, prav tako pa ne preveč narazen, kot sta Arial, Comic Sans. Primerne so tudi Verdana, Tahoma, Century Gothic, Trebuchet, Calibri in Open Sans.
- Velikost črk naj bo nekoliko večja, med 12 pt in 14 pt.
- Razmik med besedami mora biti vsaj 3,5-krat večji od razmika med črkami.
- Večji razmiki med vrsticami izboljšujejo berljivost. Priporoča se razmik 1,5 med vrsticami.
- Odsvetovana sta poševni in podčrtani tisk, saj naredita besedilo preveč zgoščeno.
- Za poudarjanje se priporoča krepka pisava.

Naslovi

- Za naslove se priporoča velikost pisave, ki je vsaj 20 % večja od velikosti običajnega besedila.
- Med naslovi in odstavki naj bodo dodatni presledki.
- Hiperpovezave naj se razlikujejo od naslovov in običajnega besedila.

Barva

- Priporoča se enobarvno ozadje brez vzorcev ali slik v ozadju.
- Priporoča se dober kontrast med ozadjem in besedilom. Besedilo naj bo temno obarvano na svetlem (ne belem) ozadju. Bela barva je odsvetovana, saj se preveč blešči. V ozadju besedila naj je kremna ali nežno pastelna barva. Nekaterim osebam z disleksijo ustrezajo tudi druge barve ozadij.
- Zelena in rdeča oz. rožnata barva nista priporočljivi, saj sta ti barvi težavni za osebe z barvnimi motnjami vida (barvno slepoto).
- Pri tiskanju se priporoča mat papir in ne sijajni. Papir mora biti dovolj debel, da se druga stran ne vidi skozi.

Postavitev

- Besedilo naj bo poravnano levo in naj ne bo v več stolpcih.
- Vrstice ne smejo biti predolge. Na vrstico naj bo od 60 do 70 znakov.
- Daljša besedila naj imajo kazalo.

Način, slog pisanja

- Besedilo naj je zapisano jedrnato. Odsvetujejo se dolgi in gosti odstavki.
- Kot podpora besedilu so dobrodošle slike, piktogrami in grafike.
- Ob besedilu naj se zagotovi slovarček kratic in žargona.

2 BRALNA ZNAČKA

Bralna značka ima svoje začetke v šolskem letu 1960/1961. Maja 1961 so bile podeljene prve, Prežihove bralne značke. Bralno značko danes vodi Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS, ki je član Zveze prijateljev mladine Slovenije (Jamnik, 2015).

Dr. Dragica Haramija, nekdanja predsednica društva, zapiše, da je bralna značka »primer dobre prakse dolgoročnega spodbujanja branja in dejavnosti, povezanih z branjem«. Dejavnost ima natančno zastavljene vzgojno-izobraževalne cilje, in sicer razvijanje bralne motivacije pri učencih, širjenje in uporabo znanja, globlje razumevanje ter razvijanje socialne občutljivosti, moralni in intelektualni razvoj posameznika ter razvoj bralne pismenosti vseh vključenih učencev (Haramija, 2018).

Bralna značka je namenjena vsej populaciji otrok in mladih ter tudi odraslim in je prostovoljna dejavnost (Potočnik, Perko, 2019).

2.1 Pregled knjižnične dejavnosti na OŠ Janka Ribiča Cezanjevci

Da bi pridobili podatke o začetkih bralne značke oz. o dogodkih, povezanih s knjižnico, knjigami, bralnimi dogodki itd. na naši šoli, sva pregledali zapise v šolskih kronikah. Le-ti so skopi, glede na to, da na naši šoli beležimo že 195-letno tradicijo šolstva. Iz zapisov je razvidno, da se je pred več kot stotimi leti glede na takratna razpoložljiva finančna sredstva knjige kupovalo, a vseeno jih je bilo ves čas premalo za vse uporabnike. Po drugi strani pa je svoje posledice pustila tudi vojna, saj sta bila v času prve svetovne vojne uničena velik del učiteljske knjižnice in arhiv. Zanimivi so tudi zapisi, ki v teh povojnih letih kažejo na razne akcije v kraju, ko so s tombolami pridobili sredstva za nabavo šolskih knjig, knjig za šolsko knjižnico in učila, saj so bile knjige zelo drage. Prav tako sta Mohorjeva družba in Slovenska matica podarili knjige za učiteljsko knjižnico. Zabeležen je tudi podatek o bralnih navadah, namreč da otroci veliko berejo v zimskem času. Knjige so tedensko izposojali le učencem od 3. do 8. razreda. Med drugo svetovno vojno so Nemci slovensko šolarsko in učiteljsko knjižnico ter šolski arhiv zmetali v klet. Od tam so učenci reševali knjige in jih nosili domov.

Knjižnico so ponovno uredili po vojni in začeli z izposojo. V naslednjih letih je v kroniki zabeleženo tudi ime prve knjižničarke, delovati pa je začela tudi ljudska knjižnica. Učenci so kot dodatni učni pripomoček uporabljali tudi revije Ciciban, Pionir in Pionirski list. Tudi sami

so bili naročniki tega tiska. Leta 1949 začne delovati pionirska knjižnica, ki so jo vodili pionirji sami.

V naslednjem desetletju zaradi podražitve tiska upada število naročnikov, medtem ko tudi sama šola naroča tisk v manjših količinah. V knjižnici se nabava poveča, zabeležen pa je tudi zapis, da je knjižnico prevzela učiteljica z opravljenim knjižničarskim tečajem. V šol. letu 1963/1964 se je knjižnica na novo uredila.

Prvi pravi zapis, ki kaže na načrtni dvig bralne kulture in najverjetneje tudi bralne motivacije med učenci, je iz šol. leta 1964/1965, ko je knjižničar uvedel individualno izbiranje knjig, nakupili pa so tudi sodobno mladinsko literaturo. Da so učenci lahko pregledovali in si izposojali knjige, je bila knjižnica odprta med glavnimi odmori in po pouku. V okviru knjižnice so učence navajali na branje dodatne literature v okviru mladinskega tiska in druge poljudnoznanstvene literature. Še naprej je v lokalnem okolju delovala Ljudska knjižnica, ki je bila namenjena tudi šolski mladini.

Šele v šol. letu 1970/1971 je zabeleženo, da so pionirji tekmovali za bralno značko. Ozaveščali so tudi pomen zgodnjega branja in na šoli organizirali vsakomesečne ure pravljic za malčke. Tudi na razrednih roditeljskih sestankih so se pogovarjali na temo otrok in knjiga. Zaradi hude prostorske stiske na šoli so načrtovali, da bi na podstrešju šole uredili knjižnico. Ob stoti obletnici Cankarjevega rojstva je bil poudarek na branju Cankarjevih del. Tekmovali so za Miklošičevo značko. Knjižnica se je razdelila na pionirsko knjižnico za razredno stopnjo in pionirsko knjižnico za predmetno stopnjo.

Prva slavnostna podelitev bralne značke je bila maja 1979, ko je na šolo prišel pisatelj Leopold Suhodolčan.

V naslednjem desetletju so se aktivnosti glede nabave knjig, revij in tekmovanja za bralno značko nadaljevale. Začeli so voditi tudi strokovno knjižnico. V šol. letu 1984/1985 so učenci obiskali matično knjižnico v Ljutomeru (danes Splošna knjižnica Ljutomer) in s temi obiski nadaljevali tudi v naslednjih letih. Novembra 1985 je nekdanja učiteljica šolski knjižnici podarila 53 knjig, v naslednjih letih pa so v mesecu knjige pripravljali razstave s knjižnimi novitetami, knjigami za domače branje, deli Franceta Bevka …

Po letu 1991 tudi na naši šoli tečejo aktivnosti na tem področju najverjetneje podobno kot po preostalih šolah. Tako je v kroniki zabeležena tudi prva zaposlitev knjižničarke (šol. leto 1992/1993) in prvo število osvojenih bralnih značk v šol. letu 1993/1994. Učenci so reševali tudi Knjižni kviz. Leta 1999 je ob zaključku bralne značke učence obiskal tudi pesnik Tone Pavček. Številke kažejo na to, da je bilo število bralcev ves čas večje na razredni stopnji kot na predmetni stopnji. V šol. letu 2005/2006 se je fond šol. knjižnice ponovno povečal, tokrat na račun darovane zbirke izbranih del. Knjige so bile last Marjana Ribiča, brata Janka Ribiča, po katerem naša šola nosi ime. Aprila 2009 je ob zaključku bralne značke šolo obiskala pisateljica Janja Vidmar. V naslednjih letih se je zaključkom bralnih značk začela posvečati večja pozornost in zvrstili so se obiski pesnika Andreja Rozmana Roze, pisatelja Francija Rogača, kantavtorja Adija Smolarja, pesnice Barbare Gregorič Gorenc, domačih pisateljev Saše Pergarja in Marka Kočarja. V pokoronskem času je bil zaključek organiziran kot kino na prostem. Vzporedno sta tekli tudi eko bralna značka in Ostržek za vrtčevske otroke, prirejali so različne razstave, izvajali ure knjižničnih informacijskih znanj, projekt Rastem s knjigo, organizirali so obiske Splošne knjižice Ljutomer in Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota ... Ob 60-letnici bralne značke je bil maja 2021 v sodelovanju z RTV Slovenija na naši šoli posnet tudi prispevek o pomenu branja.

V zadnjih dvajsetih letih so zaradi izjemne prostorske stiske na šoli knjižnico tudi večkrat selili in preurejali, dokler se ni ustalila v prostoru, velikem 24,7 m^2, h kateremu spada čitalnica, velika 17,22 m^2. Šolo trenutno obiskuje 140 učencev.

2.2 Prilagojena bralna značka na OŠ Janka Ribiča Cezanjevci za otroke s posebnimi potrebami

Z namenom spodbujanja branja otrok s posebnimi potrebami sta se knjižničarka in šolska

svetovalna delavka na šoli odločili, da bosta prilagodili izvajanje bralne značke za otroke s posebnimi potrebami.

Delo je bilo razdeljeno na osem korakov.

Prvi korak
Pregled knjig v knjižnici in priprava seznama knjig, ki so primerne za posamezne skupine otrok s posebnimi potrebami.

Drugi korak
Dokup knjig, ki so primerne za učence s posebnimi potrebami.

Tretji korak
Določitev obsega gradiva, ki ga otrok mora prebrati za usvojitev bralne značke. Odločili sva se za tri knjige proze in eno pesniško zbirko.

Četrti korak
Priprava nabora knjig za vsakega otroka s posebnimi potrebami na šoli. Nabor gradiva za prilagojeno bralno značko je bil izbran glede na otrokove težave in glede na to, kako je motiviran za branje.

Peti korak
Priprava kartončkov za učence z navodili in seznamom knjig. Za vsakega učenca je bil pripravljen kartonček, na katerem so bili na prvi strani ime in priimek otroka in razred. Na drugi strani je bila natisnjena tabela z naborom knjig ter usmeritvami za pripovedovanje, in sicer da naj pri pripovedovanju oz. obnovi uporabljajo knjižni jezik, da naj pri pripovedovanju navedejo, o čem govori književno besedilo – kratka obnova, povedo naj, kje in kdaj se je kaj dogajalo in katere so glavne književne osebe. Na koncu naj o prebranem besedilu povedo svoje mnenje.

Šesti korak
Predstavitev poteka bralne značke in razdelitev kartončkov učencem s posebnimi potrebami. Z vsemi učenci s posebnimi potrebami je bil opravljen kratek pogovor, s katerim sta izvajalki predstavili namen prilagojene bralne značke, časovni okvir, kdaj lahko knjige predstavijo itd.

Sedmi korak
Izvajanje bralne značke in motiviranje učencev. Izmed 14 učencev s posebnimi potrebami je standardno bralno značko opravilo 11 učencev, prilagojeno pa 4. Vsi štirje učenci, ki so opravili prilagojeno bralno značko, so opravili tudi standardno. Nekaj učencev s posebnimi potrebami je prebralo eno, dve oz. tri knjige, niso pa opravili prilagojene bralne značke v celoti. Na vprašanje, zakaj se niso odločili in prebrali vseh knjig, so odgovorili, da imajo preveč šolskih zadolžitev in da je vsega preveč. Eden izmed ciljev prilagojene bralne značke je bil predvsem ta, da se k branju pritegne učence s posebnimi potrebami, ki sploh ne obiskujejo knjižnice in ne berejo. Kljub motiviranju in pogovorom z njimi, trije izmed teh učencev niso prebrali nobene knjige.

Osmi korak
Zaključek bralne značke. Gost zaključka bralne značke je bil tokrat dramski igralec Gorazd Žilavec. Da bi učence pred samim zaključkom še dodatno spodbudili k branju, smo po šoli nalepili zapise, s pomočjo katerih so učenci ugibali, kdo bi lahko bil gost zaključka bralne značke. Zaključek je bil organiziran za vse učence šole kot interna kulturna prireditev, ki se je začela z nagovorom koordinatorice bralne značke na šoli, s krajšim prizorom šolske dramske skupine, nato pa je sledil vodeni pogovor z gostom, ki sta ga izpeljali učenki šole. Na koncu je gost ob pomoči mentoric bralne značke učencem podelil pohvale, se z njimi fotografiral, podpisoval avtograme in klepetal. Ob tej priložnosti je bila na ogled razstava o dramskem igralcu,

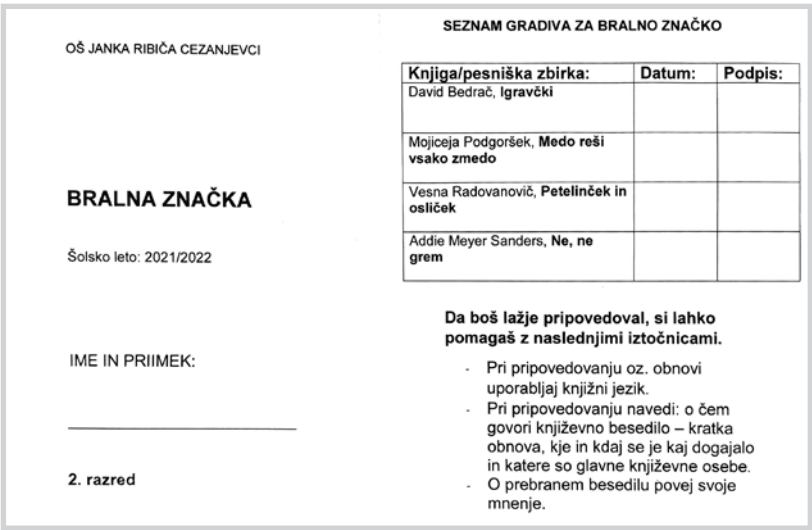

OŠ JANKA RIBIČA CEZANJEVCI

BRALNA ZNAČKA

Šolsko leto: 2021/2022

IME IN PRIIMEK:

_____

2. razred

SEZNAM GRADIVA ZA BRALNO ZNAČKO

Knjiga/pesniška zbirka:	Datum:	Podpis:
David Bedrač, **Igravčki**		
Mojiceja Podgoršek, **Medo reši vsako zmedo**		
Vesna Radovanovič, **Petelinček in osliček**		
Addie Meyer Sanders, **Ne, ne grem**		

Da boš lažje pripovedoval, si lahko pomagaš z naslednjimi iztočnicami.

- Pri pripovedovanju oz. obnovi uporabljaj knjižni jezik.
- Pri pripovedovanju navedi: o čem govori književno besedilo – kratka obnova, kje in kdaj se je kaj dogajalo in katere so glavne književne osebe.
- O prebranem besedilu povej svoje mnenje.

Slika 1: Bralni kartonček

Slika 2: Navdušenje otrok ob pogovoru z gostom

vsebovala pa je tudi nekaj podatkov o bralni znački nasploh. Ob tej priložnosti je bila prvič podeljena tudi prilagojena bralna značka za učence z bralnimi težavami. Ker je gost prav tako dislektik, je tudi z njegove strani prišla do otrok spodbuda in beseda o pomenu branja za vse življenje.

Slika 3: Gost Gorazd Žilavec, obkrožen z učenci

3 SKLEP

Po izpeljanih aktivnostih ugotavljava, da tako kot je pester knjižni fond v vsaki knjižnici, tako pestri in drugačni so tudi učenci glede svojih bralnih interesov. Zelo zgodaj se je treba še posebej posvetiti prav učencem, ki kažejo odklonilen odnos do knjige in kasneje tudi do samega branja, torej tistim z bralnimi težavami. Opažava namreč, da skoraj ni otroka, ki ustrezno izbranemu in interpretiranemu knjižnemu besedilu ne bi z zanimanjem prisluhnil. Prav zaradi tega sva pristopili k prilagojeni bralni znački, predstavljeni v prispevku. Vsi koraki so bili ustrezno načrtovani, le časovno jih nisva najbolje organizirali. Prav tako so na sam potek vplivale še zmeraj prisotne karantene razredov in posameznikov (učiteljev in učencev) zaradi koronavirusa. Tako za naslednje šolsko leto načrtujeva seznanitev in pogovor z učenci že septembra, učenci pa bodo imeli možnost odločiti se, katero bralno značko bi želeli opravljati. Prav tako so v tednu otroka predvidene delavnice za dvig bralne motivacije pri učencih z bralnimi težavami. K aktivnostim želiva pritegniti tudi specialne pedagoginje. ●

Slika 4: Podelitev bralne značke za učence z bralnimi težavami

Viri in literatura

Ademoski, L. (2021). Knjige in zaslonski mediji. *Vzgoja*, XXIII/4 (92), str. 35–36.

Dyslexia friendly style guide. Pridobljeno 20. 6. 2022 s spletne strani: https://www.bdadyslexia.org.uk/advice/employers/creating-a-dyslexia-friendly-workplace/dyslexia-friendly-style-guide.

Haramija, D. (2018). *Bralna značka kot interesna ali obogatitvena dejavnost v osnovni šoli*. Pridobljeno 20. 5. 2022 s spletne strani: https://www.bralnaznacka.si/assets/Uploads/Bralna-znacka--kot-interesna-ali-obogatitvena-dejavnost-v--osnovni-soli.pdf.

Jamnik, T. (2015). *Ostržek bere bralno značko*. Ljubljana: Društvo Bralna značka Slovenije - ZPMS.

Kovač, M. (2020). *Berem, da se poberem: 10 razlogov za branje knjig v digitalnih časih*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Magajna, L., Kavkler, M., Čačinovič Vogrinčič, G., Pečjak, S., Bregar Golobič, K., (2008). *Učne težave v osnovni šoli: koncept dela*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Marentič Požarnik, B. (1980). *Dejavniki in metode uspešnega učenja*. Ljubljana: DDU UNIVERZUM.

Marentič Požarnik, B. (2019). *Psihologija učenja in pouka: od poučevanja k učenju*. Ljubljana: DZS.

Nielsen, G. S. (2007). *Smernice za knjižnične storitve za osebe z disleksijo*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Pečjak, S., Bucik, N., Gradišar, A., Peklaj, C. (2006). *Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Potočnik, P., Perko M. (2019). *Bralna značka in razvoj knjižnih moljev*. Vzgoja in izobraževanje, L 50 (4), str. 29–31.

Šolska kronika (1900–2022). OŠ Janka Ribiča Cezanjevci.

MAG. MARTINA CVETKO, univ. dipl. ped., zaposlena na Osnovni šoli Janka Ribiča Cezanjevci
Naslov: Osnovna šola Janka Ribiča Cezanjevci, Cezanjevci 39, 9240 Ljutomer
E-naslov: martina.cvetko@o-cezanjevci.si

KARMEN RAUTER, prof. slo. in nem., zaposlena na OŠ Janka Ribiča Cezanjevci
E-naslov: karmen.rauter@o-cezanjevci.si

Pesniška zbirka kot branje v nadaljevanjih

A Poetry Collection as Serial Reading

STROKA in PRAKSA

Breda Rajh

Ključne besede:
knjižnica, postavitev gradiva v knjižnici, književni pouk, pesniška zbirka, pesmi

Izvleček

V prispevku je predstavljen način obravnavanja pesniške zbirke v šoli. Uvodoma sta razloženi metodi, ki sta bili uporabljeni pri obravnavi ter pomen poezije za učence. Nato je podan primer dobre prakse obravnave domačega branja, ki se začne z iskanjem gradiva v knjižnici in nadaljuje z obravnavo v razredu. Osrednja tema je seznanitev s pesniško zbirko Bine Štampe Žmavc Živa hiša, s katero je učiteljici uspelo popestriti pouk književnosti in v učencih vzbuditi željo po samostojni interpretaciji izbranih pesmi.

UDK 027.8:82-1

Abstract

The article presents a discussion of a poetry collection in school. The introduction explains the two methods that were used in the discussion, and the importance of poetry for pupils. Afterwards, it gives an example of good practice in discussing the required reading, which begins by finding the material in the library and continues with a classroom discussion. The main topic of the article is getting to know the poetry collection by Bina Štampe Žmavc Živa hiša, which the teacher used to break the monotony of literature lessons, making the pupils want to interpret select poems on their own.

Keywords:
library, library layout, literature lessons, poetry collection, poems

UVOD

Učni načrt slovenščine pri obravnavi književnosti določa avtorje in avtorice besedil, ki naj bi jih učenci in učenke v posameznih vzgojno-izobraževalnih obdobjih obravnavali, izbiro besedil pa prepušča učiteljem in učiteljicam. Pri tem morajo upoštevati kakovost besedil, njihovo raznovrstnost ter primernost razvojni stopnji in bralni zmožnosti učencev.

Glavni cilj književnega pouka v drugem triletju je ohranjanje učenčevih interesov za branje in poslušanje umetnostnih besedil ter razvijanje zmožnosti ustvarjalnega dialoga z njimi.

Recepcijsko zmožnost razvijajo z branjem in poslušanjem umetnostnih besedil ter s pogovarjanjem o njih. Ob tem spoznavajo slovenski jezik z umetniške plati, se seznanjajo z novimi besedami in besednimi zvezami, se učijo interpretirati literarna besedila itd. Pomembno je, da razumejo prebrano besedilo, o njem pišejo ali se pogovarjajo, se preizkušajo v njegovi interpretaciji, ob tem pa jih učitelj usmerja in vzpodbuja.

POEZIJA

Književnost je v učnem načrtu razdeljena na obravnavo umetnostnih besedil s področij proze, poezije in dramatike. Pogosto pa je tako, da je poeziji in dramatiki namenjeno manjše število ur kot prozi. Tudi interes učencev za branje poezije je mnogo manjši kot za branje proze.

Zavedati se moramo, da je branje in poslušanje poezije pomembno za otroke in učence, saj je pesniški jezik bogat in raznolik, včasih nenavaden, kar ga vse bogati. Poslušanje in branje poezije vpliva na razvoj otroškega jezika in domišljije.

Pomembno je, da izbiramo raznoliko poezijo in smo pozorni, da je besedišče pesmi primerno stopnji razumevanja učencev. Učenci v drugem triletju so že sposobni lastne interpretacije pesmi, a za dobro izvedbo le-te je pomembno, da ne vsebuje prezahtevnega besedišča. Ob njim ustreznem besedišču bodo lahko pesem zaznavali in doživljali. Pri izboru moramo biti pozorni, da so pesmi tematsko blizu učencem in so lahko tudi iztočnica za nadaljnji pogovor. Učencem so še posebno blizu tiste pesmi, ki govorijo o njim znanih doživetjih. Vedeti moramo, da bomo interes za branje pesmi vzbudili le, če bodo ob tem čutili zadovoljstvo in željo, da o njih razpravljajo.

PRIPRAVA NA IZVEDBO POUKA

Opazila sem, da se učenci pri opravljanju bralne značke izogibajo prebiranju pesniških zbirk. V pogovoru z njimi sem spoznala, da jim je zaradi nekoliko drugačnega besedišča pesem težko razumeti. To je pogosto tudi razlog, da posegajo po že znanih pesniških zbirkah. Zaradi bralnih težav, ki so v začetku drugega triletja pri nekaterih učencih še vedno prisotne, se pogosto zgodi, da ne zaznavajo rim in ritma pesmi ter ne doživljajo njene zvočnosti.

Zaradi navedenega sem se odločila, da pesniško zbirko Bine Štampe Žmavc Živa hiša, ki naj bi jo učenci samostojno prebirali za domače branje, beremo skupaj v šoli. Kljub temu da je metoda branja v nadaljevanju namenjena predvsem pripovedovanju ali branju proznih del, sem se odločila zanjo. Zanimalo me je, ali bodo pesmi, ki govorijo o otroškem svetu, v učencih vzbudile zanimanje in željo po nadaljnjem branju ter pogovoru. Zavedala sem se, da je pogovor o prebranem delu neobvezen, je pa s strani otrok zaželen. Zanje naj bi bilo tako branje sproščujoče in razvedrilno, dobro pa je, da si sledi redno v določenem obdobju.

Predvidevala sem, da se morda med pesmimi najde tudi kaka, ki bo otrokom bližja in jo bodo želeli ponovno slišati. Zato sem poleg že omenjene metode v obravnavo vključila tudi metodo večkratnega branja istega umetnostnega besedila, pri kateri se lahko na željo otrok branje večkrat ponovi. Z njo učencem pomagamo ohranjati in razvijati naklonjenost do literature. Otrokom se tako že slišano besedilo ob ponovnem branju lahko da zdi lepše, razumljivejše, jasnejše.

IZVEDBA

Za obravnavo pesniške zbirke sem namenila daljše obdobje.

Priprava na samo obravnavo je potekala v knjižnici, kjer je knjižničarka učencem pred-

stavila, kako so dela v knjižnici razvrščena. Samostojno so poiskali polico z domačim branjem ter se seznanili s knjigami, ki jih bodo v morali šolskem letu prebrati za domače branje. Ob ogledu knjig so ugotovili, da bodo prebirali tako poezijo kot tudi prozo. Ob tem smo utrdili tudi razlikovanje pojmov proza in poezija.

Slika 1: Knjige za domače branje

Povedala sem jim, da bomo kot prvo domače branje v šoli obravnavali pesniško zbirko Bine Štampe Žmavc Živa hiša. Na kratko sem jim predstavila pesnico ter nekatere izmed njih

Slika 2: Spoznavanje del avtorice Bine Štampe Žmavc

prosila, da v policah s poezijo poiščejo, ali imamo v šolski knjižnici še kakšno njeno pesniško zbirko. Ob tem smo obnovili izraz pesniška zbirka in spoznali pojem besedna zveza. Ker pa je Bina Štampe Žmavc tudi pisateljica, so učenci v policah s prozo poiskali še njena prozna dela. Vsa najdena dela smo razstavili na mizicah in v bralnem kotičku, učenci pa so imeli čas, da so si jih ogledali ter na ta način spoznavali omenjeno avtorico. Ob koncu priprave na obravnavo prvega domačega branja, pesniške zbirke Živa hiša, sem učencem povedala, da bomo pesmi iz zbirke prebirali skupaj.

Dva tedna sem jim tako vsak dan iz zbirke za dobro jutro prebrala nekaj pesmi. Med odmori so si zbirko lahko ogledali in izpisali naslove pesmi, ki so jih želeli slišati. Izmed njih smo jih vsako jutro nekaj izbrali za predstavitev. Pesmi, ki jih niso izbrali, sem sama uvrstila v branje. V nadaljevanju so na svojo željo lahko sami interpretirali izbrano pesem. To možnost so izkoristili predvsem boljši in bolj samozavestni bralci. Jutranje prebiranje smo zaključili z izzivi dneva, v katerih so samostojno iskali odgovore na različna kratka vprašanja, kot so: kaj je to asociacija, sopomenka, pomanjševalnica, nenavadna besedna zveza … Tako smo ponovili oz. spoznali pojme, povezane s poezijo.

Po končani predstavitvi vseh pesmi iz zbirke smo kot primer natančneje spoznali naslovno pesem Živa hiša. Najprej sem jo interpretativno prebrala, nato pa so se v branju drug drugemu preizkusili tudi učenci. Ob pomoči vprašanj za poglobljeno obravnavanje pesmi smo se skupaj naučili členiti pesem, v njej smo iskali tudi pomanjševalnice, sopomenke, rime. Pogovarjali smo se tudi o temi pesmi in z barvami v vsaki kitici označili pare besed, ki se rimajo.

Da bi izpopolnila znanje učencev v iskanju rimanih besed, sem naslednjo uro namenila čas iskanju rim tudi v pesmih in iskanju besed, ki se rimajo na dano besedo. Preizkusili pa so se tudi v samostojnem dopolnjevanju verzov z že rimanimi verzi.

V nadaljevanju so učenci na podoben način poglobljeno spoznavali izbrane pesmi. Uvodoma sem jo sama prebrala, sledilo je delo v skupinah, kasneje v dvojicah ali individualno.

Dopolni pesem tako, da napišeš še en verz. Ne pozabi na rimo.

Za hišo je zelena trava

_____

Ko pade temna noč,

_____

Na nebu je oblak

_____

Srečala sem Jaka,

_____

Moja sestra Meta

Slika 3: Dodaj verze, ki se rimajo

Nekateri učenci so potrebovali mojo pomoč, ob zaključku pa smo opravili skupinski pregled. Vsakokrat so imeli tudi možnost, da se preizkusijo v doživetem recitiranju pesmi.

V zvezek napiši naslov pesmi ter odgovori na vprašanja oz. reši naloge.

1. Kdo je avtor pesmi?
2. Koliko kitic ima pesem?
3. Koliko verzov ima vsaka kitica?
4. Kaj je tema pesmi?
5. Izpiši sopomenke.
6. Izpiši pomanjševalnice.
7. Besede, ki se rimajo, pobarvaj z enako barvo.
8. Poišči vsaj tri asociacije na eno besedo, ki si jo našel v pesmi.
9. Izberi tri besede iz pesmi in vsaki poišči novo rimo.

Slika 4: Vprašanja za poglobljeno obravnavanje pesmi

Vse pridobljeno znanje učencev smo ob koncu tudi preverili. Pripravila sem lističe z nalogami, med katerimi so izbrani listič rešili in ga oddali v pregled. Predhodno smo se tudi domenili, da se bodo ob koncu prav vsi preizkusili v interpretaciji pesmi. Izbrali so si eno pesem, se jo naučili doživeto recitirati ter jo zadnjo uro prebrali sošolcem.

SKLEP

Pesmi iz zbirke Živa hiša so se med branjem in obravnavo učencem zelo priljubile. Večkrat sem opazila, da so tudi tema njihovih pogovorov. Pouk književnosti je kar naenkrat postal zanimiv in je učencem hitro mineval. Najbolj so uživali v iskanju rim in nadaljevanju verzov z rimanimi verzi. Zelo so se zabavali, ko so za zaključek samostojno pripravili in izvedli uro poezije Bine Štampe Žmavc.

Vzdušje v razredu je bilo ves čas sproščeno, veselo in razigrano. Dosegli smo zastavljene cilje. Potrebno je bilo dosti priprave, a ob pogledu na učence, ki so uživali v urah pouka, je bilo tudi moje zadovoljstvo zelo veliko.

Viri in literatura

Kordigel Aberšek, M. (2008). *Didaktika mladinske književnosti.* Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Kožuh, P. (2018). *Interpretativno branje poezije pri angleščini.* Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Pridobljeno 5. 11. 2022 s spletne strani https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=105835.

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina. Pridobljeno 5. 11. 2022 s spletne strani https://dun.zrss.augmentech.si/#/.

BREDA RAJH, učiteljica razrednega pouka na Osnovni šoli Naklo
Naslov: Osnovna šola Naklo, Glavna cesta 47, 4202 Naklo
E-naslov: breda.rajh@os-naklo.si

Pot knjige v knjižnici OŠ Prule - gostujoča razstava

A Book's Journey in the Library of Prule Primary School – a Travelling Exhibition

STROKA in PRAKSA

Suzana Stojanović

UDK 027.8:37.091.3

Izvleček

V prispevku je predstavljen projekt, ki so ga v šolski knjižnici OŠ Prule izvedli v sodelovanju z Javno agencijo za knjigo RS (JAK). V šolski knjižnici so gostili razstavo z naslovom Pot knjige – od avtorja do bralca. V uvodu je zbranih nekaj mislih o vlogi in promociji šolske knjižnice. Nato pa je predstavljen projekt kot eden izmed primerov dobre prakse, saj je bil zelo lepo sprejet. Razstava je pripravljena na dvanajstih plakatih in potuje po Sloveniji, dostopna je šolam, knjižnicam in drugim zainteresiranim ustanovam. Projektu so namenili 2 šolski uri v vsakem oddelku 4. razreda. Učenci so se seznanili s potjo knjige vse od ideje do trenutka, ko lahko knjigo primejo v roko. Spoznali so, da se z nastankom knjige ukvarja vrsta strokovnjakov ter da obstajajo tudi prilagojene knjige (kot so e-knjige, zvočne knjige, knjige v brajici itd.).

Ključne besede:
pot knjige, razstava, šolska knjižnica

Abstract

The article presents a project that was implemented in the school library of the Prule Primary School in cooperation with the Slovenian Book Agency. The school library hosted an exhibition entitled "A Book's Journey – from the Author to the Reader". The introduction shares a few thoughts on the role and promotion of the school library. Afterwards, it presents the project as an example of good practice, as it was very well received. The exhibition consists of twelve posters and is travelling across Slovenia; it is available to schools, libraries and other interested institutions. Two lessons in each section of the 4th grade were devoted to this project. The pupils learnt about a book's journey from the idea to the moment when they are able to pick it up. They learnt that a number of experts are involved in the making of a book and that adapted books exist (e.g., e-books, audiobooks, Braille books, etc.).

Keywords:
book's journey, exhibition, school library

UVOD

Šolska knjižnica skrbi za informacije in ideje, ki so temelj za uspešno delovanje v današnji informacijski družbi. Učence opremlja s spretnostmi za vseživljenjsko učenje in razvija domišljijo. Nudi storitve za učenje, knjige in druge vire, ki vsem članom šolske skupnosti omogočajo, da postanejo kritični misleci in učinkoviti uporabniki informacij različnih oblik, formatov in na različnih nosilcih (IFLA/UNESCO Manifest o šolskih knjižnicah 1999). Verjetno smo se že vsi pri delu v knjižnici vprašali, kako posameznika nagovoriti za branje. Kaj je tisto, kar dela branje vabljivo? Za vsako šolsko leto si je treba zastaviti cilje ter dejavnosti za spodbujanje obiskovanja knjižnice in razvijanje bralnih spretnosti. Pri tem je pomembno, da imamo v mislih tudi učence, ki so morda potencialni bralci (torej ne berejo radi, vendar bi jih lahko z nečim še pritegnili k temu). Zato sta načrtovanje dela in izvajanje bibliopedagoških ur izjemno pomembno. Namen razstav je, da učenci in vsi zaposleni šolsko knjižnico doživijo kot živ prostor, odprt za vse, ki omogoča spoznavanje novih znanj in spoznanj.

Za spodbujanje branja so pomembne tudi družbene ustanove, kot so šole in knjižnice. Vprašanje je le, ali so v današnjih časih za to usposobljene, ali jim način financiranja to dopušča oziroma ali so to sploh pripravljene početi. Glede na slabe bralne navade v slovenskih družinah pa bo to verjetno eno od ključnih vprašanj naše prihodnosti (Kovač, 2021).

RAZSTAVE V ŠOLSKI KNJIŽNICI

Knjiga kot vizualno sredstvo pri pouku se vključuje na vseh vzgojno-izobraževalnih stopnjah. Prvi stik z njo je vizualen. Bralec se spoznava z zunanjim videzom knjige, njeno likovno-tehnično- ureditvijo, ki lahko vpliva na vzbujanje zanimanja za branje. V nižjih razredih je primarni namen kazanja knjig vzbujanje zanimanja, soočanje otroka s knjigo kot virom veselja in lepote. V višjih razredih se vključujejo informacije o likovno-tehnični opremi knjige, njenih ustvarjalcih in založniku. Na srednješolski stopnji se vključijo informacije o vseh elementih knjige. V šolski knjižnici lahko pripravimo šolske razstave knjig tematskega ali priložnostnega značaja. Pri preučevanju ustvarjalnosti posameznega pisatelja lahko iz šolske knjižnice izdvojimo vse izdaje del in pripravimo razstavo knjig v učilnici ali šolski knjižnici. Učenci lahko dobijo naloge za iskanje knjig, pripravo razstave in kazanje knjig v razredu. (Rosandić, 1991)

V duhu naše namere o organiziranju dogodkov v knjižnici je tudi misel, da naj bo šolska knjižnica »družbeni prostor, odprt za kulturne, strokovne in izobraževalne dogodke (npr. prireditve, srečanja, razstave, vire) za šolsko skupnost«. Šolski knjižničar bi moral prevzeti pobudo pri zagotavljanju tega, da imajo učenci tako v razredu kot v knjižnici priložnost brati gradivo, ki so ga sami izbrali, in/ali z drugimi razpravljati o tem, kar berejo, in to predstaviti tudi širši skupnosti. Učiteljem in učencem bi morali predstavljati novo leposlovno in strokovno gradivo prek pogovorov o knjigah, knjižničnih razstav in informacij o novostih na spletni strani knjižnice. V knjižnici in/ali drugih šolskih prostorih je mogoče organizirati posebne dogodke, ki dvigujejo ugled pismenosti in branja. To so lahko razstave, obiski

Slika 1: Primer razstave v sodelovanju z učiteljicami PB na temo pomlad

ustvarjalcev, okrogle mize, razna praznovanja, kot je mednarodni mesec šolskih knjižnic, mednarodni dan pismenosti ... (IFLA, 2019).

Za skupno uro v šolski knjižnici lahko uporabimo tudi tematsko razstavo, ki je uporabna in zanimiva za učence. Razstave lahko pripomorejo k dvigu bralne in kulturne pismenosti ter šolo povežejo s kulturnimi organizacijami. V šolskem letu se trudimo pripraviti več manjših priložnostnih razstav (novosti v knjižnici, bralna značka, zlata hruška, o literarnih ustvarjalcih z aktualnimi obletnicami), ki so na ogled vsaj teden dni. Nekatere razstave učenci pripravijo sami, sodelujemo tudi z učiteljicami v podaljšanem bivanju.

Slika 2: Primer razstave v sodelovanju z učiteljicami PB na temo onesnaževanja (svetovni dan Zemlje)

Za načrtovanje aktivnosti so pomembni datumi: 2. april (mednarodni dan knjig za otroke), 20. april (dan slovenske knjige), 22. april (svetovni dan Zemlje) in 23. april (svetovni dan knjige in avtorskih pravic) (Škrlj, 2018).

Letošnja tematika so bila dela Ele Peroci (učenci prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja (VIO) so poustvarjali dela Amalija in Amalija, Moj dežnik je lahko balon in Muca Copatarica), nagrajene knjige (zlata hruška), osmošolci so poustvarjali naslovnice del ob 70. obletnici zbirke Sinji galeb. Po uvodnem predavanju o osnovnem in izbirnem iskanju v katalogu Cobiss so se učenci po skupinah lotili izdelave naslovnic knjig iz zbirke Sinji galeb in oblikovanja ključnih besed, ki bi lahko bile v pomoč pri samostojnem iskanju. Ugotovili so tudi, da knjigo, po kateri je zbirka dobila ime, Bratovščina Sinjega galeba, dobro poznajo. Z nekaterimi naslovi so se srečali prvič. Nastal je plakat, ki smo ga dodali k plakatu založbe Mladinska knjiga.

Slika 3: Razstava ob 70. obletnici zbirke

Razstave se navezujejo na snov, ki je predpisana z učnim načrtom, so medpredmetno načrtovane in postavljene tako, da so prilagojene starosti oziroma zahtevnosti za čim večje število učencev. Učenci lahko neko učno snov že obravnavajo pri pouku in jo z ogledom tematske razstave v šolski knjižnici nadgradijo, razstavljeno gradivo pa je lahko tudi dobra motivacija za učenje nove snovi ali nadaljnje poglobljeno učenje. Osmošolci so pri KIZ-uri slovenščine pripravili plakat na temo Franceta Prešerna, ki je popestril razstavo ob kulturnem prazniku. V razredu smo jih razdelili v 5 skupin (skupina 1: Nezakonska mati, skupina 2: Magistrale, skupina 3: Povodni mož, skupina 4: Slovo od mladosti, skupina 5: odlomek @ France Prešeren – Od lepe Vide iz dela SLOLvenski klasiki Boštjana Gorenca Pižame). V vsaki skupini so se pripravili na glasno branje (razdelili so si vloge/strani), besedilo tudi prepisali in ilustrirali.

Eden izmed primerov iz preteklega šolskega leta je razstava 10 razlogov ZA branje na podlagi knjige Berem, da se poberem: 10 razlogov za branje knjig v digitalnih časih. Učenci so bili presenečeni nad nekaterimi razlogi, predstavili so jih v obliki miselnega vzorca na plakatih, ki smo jih nato razstavili v šolski knjižnici.

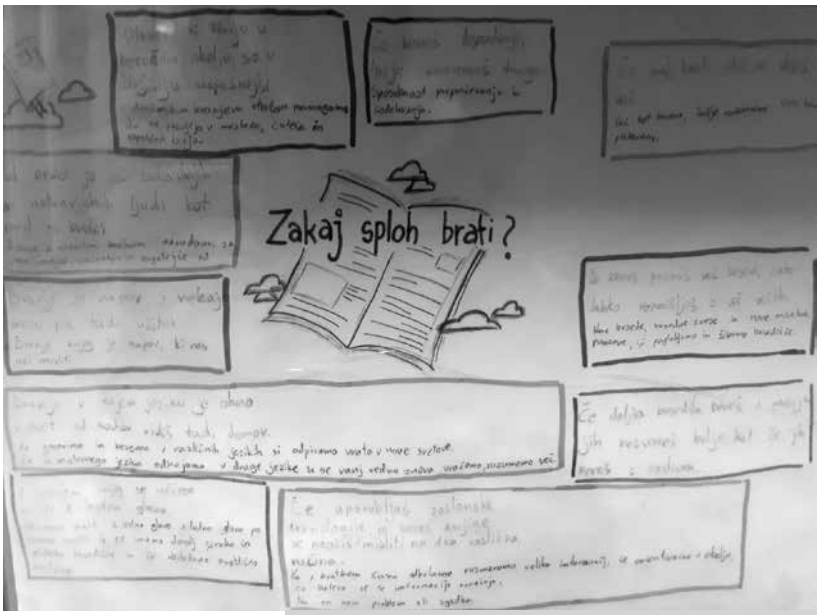

Slika 4: Primer miselnega vzorca 10 razlogov ZA branje

Razstave lahko načrtujemo tudi širše, povežemo jih s krajevnimi dogodki ali z dejavnostjo kulturnih ustanov v kraju, pri tem je treba poskrbeti, da se o razstavljenem gradivu obvesti tudi učitelje. Take razstave imajo velik kulturni pomen, saj prispevajo k dvigu zavesti o pomenu kulturne vzgoje v šolskem in javnem prostoru ter pripomorejo k zvišanju kulturne pismenosti. Lahko postavimo tudi priložnostno razstavo, ki je vezana na trenutni aktualni dogodek v šoli ali zunaj nje, in s tem še povečamo zanimanje za tak dogodek.

PRIMER DOBRE PRAKSE

Najprej naj povzamem kratko predstavitev s spletne strani Javne agencije za knjigo RS (JAK, 2015): Pot knjige, od avtorja do bralca je prikaz procesa nastanka knjige. Kratka zgodba, zapisana v stripu, avtorja Žige X. Gombača z ilustracijami Davida Krančana nas popelje v svet knjige z glavnim junakom, simpatičnim knjižnim moljem. S pomočjo glavnega junaka – knjižnega molja –, ki izgubi svoj dom, so učenci spoznali, kdo vse sodeluje pri izdelavi knjige. Konec dober, vse dobro – na koncu mu namreč le uspe dobiti nov dom in vanj vabi vse bralce na obisk.

V sodelovanju z Bralnim društvom Slovenije (BDS) so zasnovali brošuro in plakate, ki vodijo po poti knjige in posameznih tematskih sklopih:

- ROJSTVO KNJIGE – predstavitev avtorja, založbe, tiska, e-knjige,
- KNJIGA SREČA BRALCA – predstavitev knjigarne in knjižnice,
- ZALJUBIMO SE V KNJIGE – predstavitev orodja za promocijo knjige bralcu; promocija knjige in z njo povezane dejavnosti, nagrade, projekti,
- V OBJEMU BESED – srečanje bralca z ustvarjalci knjige oz. naš junak knjižni molj najde svoj novi dom.

Slika 5: Uvod v razstavo

Septembra smo začetek bralne sezone za bralno značko (med drugim) otvorili z razstavo Pot knjige. Namenjena je učencem prvega in drugega VIO. Pri plakatu z naslovom Roj-

stvo knjige sta bila izpostavljena tudi pojma knjigarne in knjižnice. Predstavljena so orodja za promocijo knjige bralcu in z njo povezane dejavnosti, nagrade, projekti. Učenci so razmišljali tudi, kaj pomeni, da knjiga zaživi, šele ko jo nekdo prebere. Pogovorili smo se, kdo sta avtor in ilustrator brošur v obliki stripov, ki so jih prejeli, ter reševali naloge z učnih listov.

Slika 6: Reševanje učnih listov

Slika 7: Reševanje učnih listov

Uporaba plakatov zelo pripomore k lažji predstavitvi nastanka knjige, avtorja, založbe, tiska, e-knjige. Seznanili so se s knjigo, napisano s pisavo za slepe, ki je del šolske knjižnične zbirke. Ugotovili so, da poznajo nekatere filme, ki so nastali po knjigah in podobno. Učencem so bili učni listi všeč, vendar jih je večina rešila le prve tri pri uri (preostale so z veseljem vzeli za kasneje). Ob ogledu razstave so se seznanili z različnimi poklici, kot so avtor, ilustrator, urednik, grafični oblikovalec, založnik, tiskar, knjigarnar, knjižničar itd.

Razstavo smo v šolski knjižnici gostili dva tedna in so si jo v tem času ogledali vsi obiskovalci knjižnice. Četrtošolce pa je v sklopu projekta obiskal ilustrator stripa. Ilustrator David Krančan jim je približal sam potek izdelave ilustracije na zanimivih primerih, skupaj so narisali podobo Gravže. Lahko izpostavimo še dobro izpeljan nastop ilustratorja, saj nam je predstavil različne tehnike risanja in na koncu je s skupnimi močmi nastala Gravža, ki je pristala na steni v šolski knjižnici.

SKLEP

Medpredmetno načrtovanje pouka z ogledom tematske razstave v šolski knjižnici širi bralno pismenost na prijeten način, saj lahko prispeva k razvoju učenčevega dejavnega odnosa do kulture in kulturne pismenosti, spodbuja njegovo ustvarjalnost, pomeni drugačen pristop k učenju, saj ob ogledu razstave lahko snov bolje razume, je v procesu učenja aktivno udeležen, sam odkriva povezave in ne nazadnje take razstave kot promocijsko orodje pripomorejo k boljšemu obisku knjižnice. Razstava Pot knjige učencem na slikovit način razloži, kako nastane knjiga. Učence spodbuja k aktivnemu sodelovanju (glasno branje s plakatov, reševanje učnih listov, pogovor z ilustratorjem, seznanjanje z različnimi risalnimi tehnikami, izdelava ilustracije).

Izjemno pomembno se mi zdi, da v svoje delo vključimo čim več primerov dobre prakse. Pri tem pomembno vlogo igra tudi izmenjava koristnih informacij. Na tem mestu lahko izpostavim še nekaj dejavnosti, ki jih je zapisal Gregor Škrlj in so se v preteklosti pokazale kot dobri primeri, ki so prispevali k motiviranju za

Slika 8: Obisk ilustratorja in skupno ustvarjanje

branje: »/.../ tematske razstave; bralni dnevniki; knjige za slepe; katalog šolske knjižnice; bralni prijatelj; interaktivne pravljične vislice; ljudske pravljice tako ali drugače; raziskovalne naloge; hkratno branje v več jezikih (Kako je Oskar postal detektiv, Kokoš velikanka, Nekoč je bila idr.); Minecraft medpredmetna povezava računalništva in knjižnice itd. Zelo pomembna je tudi zaloga gradiva posamezne knjižnice ter sledenje novostim, saj aktualna literatura, ki je večkrat predstavljena ali omenjena na televiziji ali v mladinskih revijah (npr. PIL, Smrklja itd.), mlade spodbudi k temu, da knjigo primejo v roke in preberejo vsaj naslov ali hrbtno stran. Izkazalo se je, da so učence k branju pritegnile tudi najbolj iskane knjige, sveži prevodi, denimo knjige o vampirjih, Igrah lakote, Dnevniki nabritega mulca ipd., in zelo dobro je bilo, da je naša knjižnica sledila povpraševanju in tako pridobila bralca ali dva.« (Škrlj, 2018, str. 26–27)

Viri

IFLA – smernice za šolske knjižnice (2019). Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije. https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines-sl.pdf.

IFLA/UNESCO Manfiest o šolskih knjižnicah (1999). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. https://archive.ifla.org/VII/s11/pubs/mani-sl.pdf.

Kovač, M. (2021). *Berem da se poberem: 10 razlogov za branje knjig v digitalnih časih*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Pot knjige (2015). Ljubljana: Javna agencija za knjigo Republike Slovenije. https://www.jakrs.si/bralna-kultura/pot-knjige.

Rosandić, D. (1991). *Metodika književne vzgoje*. Maribor: Obzorja.

Škrlj, G. (2018). Različni načini spodbujanja branja v šolski knjižnici. *Šolska knjižnica, 27*(4), 17–27.

SUZANA STOJANOVIĆ, univ. mag. bibl., zaposlena kot šolska knjižničarka na Osnovni šoli Prule v Ljubljani.
Naslov: Osnovna šola Prule, Prule 13, 1000 Ljubljana
E-naslov: suzana.stojanovic@guest.arnes.si

Uporaba aplikacije za doživljajsko učenje v šolski knjižnici

Using an Experiential Learning Application in a School Library

STROKA in PRAKSA

Tina Mlakar

UDK 37.091.64

Izvleček

Za izvedbo knjižničnega informacijskega znanja v šolskem letu 2020/2021 je šola določila dan dejavnosti marca 2021. Za prvi letnik smo organizirali učno pot prek mobilne aplikacije, ki so jo dijaki samostojno reševali. Ob tem so se sprehajali po mestu mimo knjižnic, arhivov in drugih kulturnih ustanov, povezanih s knjigo. Na učni poti so prek aplikacije reševali izzive in zbirali točke. Prispevek podrobno opiše, kako so potekali idejna zasnova učne poti, dodajanje vsebine, testiranje aplikacije in izvedba z dijaki. Opisane so tudi težave in vpeljane izboljšave.

Ključne besede:
knjižnično informacijsko znanje, pouk na prostem, poučevanje z uporabo IKT, učna pot, mobilna aplikacija

Keywords:
library information skills, outdoor learning, teaching using ICT, educational trail, mobile application

Abstract

In the 2020/2021 school year, the school devoted an Activity Day in March 2021 to library information skills. We organized an educational trail for first-year secondary school students via a mobile application, which the students navigated independently. They walked through the town past libraries, archives and other cultural institutions connected with books. On the educational trail, they solved challenges and collected points in the application. The article describes in detail how the educational trail was designed, how content was added, how the application was tested and then used by the students. It also describes the problems encountered and the improvements made.

1 UVOD

V šolskem letu 2021/2022 je naša šola organizirala dan dejavnosti, ko se dijaki udeležijo različnih dejavnosti, kot so kulturni dnevi, terenske vaje ... ter seveda knjižnično informacijsko znanje (KIZ). Dan dejavnosti je za sklop KIZ načrtovan za prvi letnik, natančneje 5 oddelkov po 30 dijakov. Zaradi številčnosti generacije in zaradi negotovosti, kako bo potekalo šolsko leto, sem predvsem razmišljala, kako lahko zagotovim izpeljavo nekaterih ur neodvisno od šolskega prostora. Vedela sem, da je treba razmišljati širše in predvsem drugače zastaviti uro. Nisem želela, da bi vsebine le prenesla na Zoom ali v e-učilnico. Tako se je porodila ideja o sestavljanju učne poti.

2 APLIKACIJA CŠOD

Center šolskih in obšolskih dejavnosti organizira seminarje in posvetovanja, kjer združujejo poučevanje in učilnico na prostem – naravo. Udeležila sem se takšnega posvetovanja, kjer so učitelji iz različnih šol predstavljali raznolike aplikacije, s katerimi so izvedli učne ure tudi že pred epidemijo, predvsem pa je bil povod za porast takšnih ur prehod na šolanje na daljavo v času ukrepov, ki jih je prinesel covid. Med samimi predstavitvami je stekel tudi pogovor med udeleženci in tako sem prvič slišala za aplikacijo CŠOD Misija. Na posvetu so jo organizatorji tudi predstavili in isti dan sem jo preizkusila ter ugotovila, da je vanjo že naloženih ogromno učnih poti, ki so jih sestavili učitelji po vsej Sloveniji. Njena prednost je tudi možnost uporabe dveh jezikov, angleškega in slovenskega, kar se mi zdi za šolski prostor pomembno. Tudi oblikovno je aplikacija zelo lična, pregledna in preprosta za uporabo. V nadaljevanju bom aplikacijo podrobneje predstavila skozi lasten konkreten primer.

Naj omenim, da sem ob preizkušanju aplikacije (izbrala sem učno pot okoli Bohinjskega jezera) prišla do pomembne lekcije, da morajo sodelujoči pozorno brati in opazovati, namreč, če zgrešiš namige, se lahko pri kaki točki zatakneš, kot se je zgodilo meni in sem namesto predvidenih dveh porabila štiri ure za dokončanje poti.

Slika 1: Aplikacija CŠOD Misija – Doživljajsko učenje na prostem

2.1 Priprava vsebine in vnos v program

Osnutek za takšno učno uro je nastajal nekaj mesecev in je bil ves čas v moji glavi. Ko sem prišla na gimnazijo (avgust 2021), sem že razmišljala, kako bi lahko to izvedla. Zamislila sem si krožno pot, ki bi peljala od šole prek središča mesta in spet nazaj v šolo. S to krožno potjo sem iskala točke po mestu, ki bi bile primerne kot zanimivosti v misiji. Vsakič ko sem imela opravke po mestu, sem razmišljala o tem in iskala primerne lokacije. Izdelava take poti z aplikacijo se mi je zdela zelo velik in oddaljen projekt, zato se je nisem zares lotila, dokler ni bil pred vrati marec. 10. marca je bil načrtovan dan dejavnosti. Med zimskimi počitnicami sem se odločila, da bom zagrizla v načrtovani projekt. Sicer za uporabo te aplikacije potekajo izobraževanja, ker pa v tistem času ni bilo planiranih seminarjev, mi je zelo prijazno pomagal predstavnik CŠOD-ja in mi omogočil, da sem se priučila programa in začela z delom. Najprej sem si pripravila osnutek točk in zemljevida. Začela sem vnašati točke v program in v enem dnevu sem jih polovico že vnesla, vendar je bila zadeva večinoma nepopolna in le v besedilu. Naslednji dan sem se podala na teren in že preizkusila, kako aplikacija deluje.

Slika 2: Prikaz napačno vnesene koordinate

Hkrati sem prehodila vse zastavljene točke in fotografirala lokacije, okolico ter sproti zapisovala dodatne ideje za vnos izzivov. Prvotno sem naivno pričakovala, da bo enkraten obisk terena dovolj, vendar sem v nekaj dneh večkrat obiskala točke, jih preverjala, naredila nove fotografije, kadar niso bile primerne, zajela koordinate lokacij itd. Aktivirala sem tudi znance in jim pošiljala dostop do testne učne poti, da sem lahko dobila povratno informacijo nekoga, ki ni bil vpet v vsebinsko pripravo. Takšna pomoč povratnih informacij je bila nadvse pomembna, saj sem pravočasno rešila zagato izginule točke. Namreč, po večkratnem pregledu sem razvozlala, da sem se zatipkala pri vnosu koordinat in tako nevede splošno knjižnico MKL postavila v Francijo (Slika 2). Tako sem se ponovno naučila, da se hitenje ne izplača in da je pred začetkom nujno preverjanje na terenu.

2.2 Misija KIZ na prostem

Misija je bila kljub časovni strnjenosti priprav pripravljena pravočasno. Postavila sem jo pod skrito kodo[1], ki so jo dijaki vtipkali v iskanje misije in si jo naložili, kot prikazuje Slika 3. Naj še omenim, da je prednost aplikacije, da omogoča (zemljevid misije predhodno naložiš) uporabo na brezpovezavni način.

2.3 Primeri točk

Pa smo začeli kar na terasi naše šole (Slika 4). To je bila nekako uvajalna točka, da se dijaki najprej seznanijo z aplikacijo, saj je vsebovala razlago poti v besedi, slike, zvočni posnetek in vse tipe nalog izzivov, s katerimi se bodo srečali na učni poti.

Pripravila sem 17 točk, ki so jih morali obiskati in so sestavljale kar obsežen sprehod skozi mesto: Medicinska knjižnica, Semenišče, Trubarjeva Hiša literature in Tromostovje, Blaznikova tiskarna in Tiporenesansa, Arhiv Slovenije, NUK, Cankarjev spomenik in Centralna tehniška knjižnica, Trubarjev spomenik, Mestna knjižnica Ljubljana Otona Župančiča, Kinoteka z mediateko in Muzejska ploščad.

1 Misija KiZ na prostem je dostopna prek kode a90557.

Slika 3: Prenos misije z vidika uporabnika

Slika 4: Dijaki v akciji na začetni točki (terasa šole)

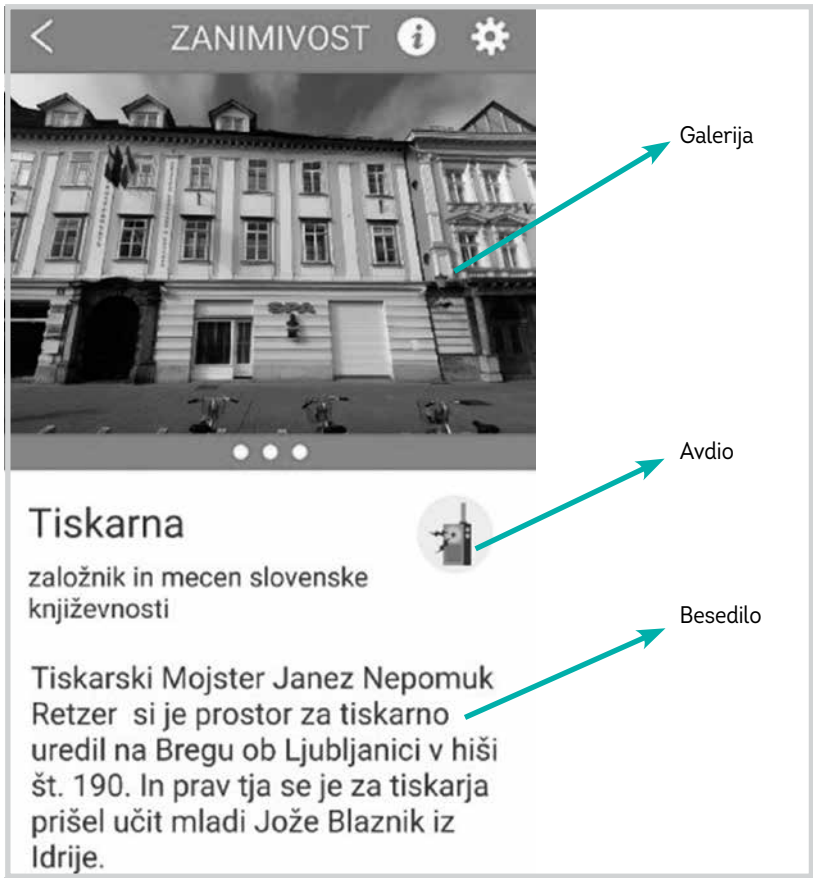

Slika 5: Informacije, ki jih lahko vnesemo v aplikacijo

Pri začetni točki sem jih seznanila z različnimi namigi reševanja izzivov, seveda pa so nekateri izzivi zahtevali pridobivanje informacije na lokaciji sami. Takšen primer je bila točka Semeniške knjižnice, ki se nahaja v samem središču mesta na tržnici. Ob vhodu v Semenišče je obokan portal, ki vsebuje več okrasnih in kiparskih elementov. Iz tega so morali dijaki prepisati napis, ki je uokvirjen nad vrati v latinščini. Prav tako so morali poiskati detajl na kljuki, kjer je ikona škofa, ki v rokah drži predmet (knjigo).

Za reševanje izzivov so dobili različne namige (Slika 5): fotografije (ob kliku na galerijo se odpre še več slik z opisom, kamor lahko tudi skrijemo odgovor), avdioposnetek (sami posnamemo), besedilni opis. Tudi uporaba spleta je pri iskanju odgovora dovoljena, ni pa nujna.

Pri medicinski knjižnici so uporabili Cobiss za iskanje gradiva z besedo »virus«. Pri obisku CTK sem bila previdna, zato sem naloge oblikovala tako, da ne zahtevajo vstopanja v prostore knjižnice, da ne bi ogromno število dijakov motilo obiskovalce pri učenju. Prav tako je za takšne vstope dobro pridobiti soglasje vodstva in opozoriti zaposlene. Enake pomisleke sem imela pri točki MKL, vendar sem ocenila, da je splošna knjižnica bolj odprta in pretočna z obiskovalci, zato sem izzive postavila tudi znotraj knjižnice. Tukaj so se dijaki sprehodili med policami, v čitalnico ter kletno nadstropje mediateke. V opisu točke sem predstavila UDK-sistem in ga ponazorila s primeri, pri izzivu pa so sami poiskali polico na strokovnem oddelku in vpisali številko UDK-ja v odgovor. Sprehodili so se tudi med leposlovje v tujem jeziku in poiskali avtorja, ki se začenja

na črko M. Primer izziva v čitalnici sem na slikah ponazorila s fotografijo revije, ki je tisti mesec ravno izšla, naloga pa je spraševala po naslovu revije, katere beseda je sopomenka izrazu edinstven, enkraten (gre za revijo Unikat).

Slika 6: Oddelek leposlovja, avtor Murakami

Za vsak primer sem vse namige do rešitev skrila tudi v galerijo (če kateri od dijakov ne bi mogel vstopiti v knjižnico). Pri MKL sem tudi uspela pridobiti privolitev vodstva, ki je z obiskom dijakov seznanilo zaposlene. Končna točka je bila na Muzejski ploščadi, kjer sta dijake pričakala profesorja, ki sta vodila seznam prisotnosti in preverjala osvojene značke.

Slika 7: Sprotno seštevanje (levo) in pridobljeni znački (desno)

3 ZNAČKA KIZ

Pri reševanju izzivov se točke za pravilne odgovore seštevajo, nepravilno vnesene pa tudi odštevajo. Tako dijak nabira točke in ob določenem seštevku prejme značko. Videz značke in opis pri vnosu vsebin uredimo sami, v našem primeru sem izbrala ikono knjige in oblak, kot je prikazano na Sliki 7.

4 ORGANIZACIJSKI DEL IZVEDBE

Pomemben del takšne dejavnosti je podpora vodstva. Imela sem srečo, da me je ravnateljica podprla in mi zagotovila čas za pripravo, nadzorne učitelje na dan izvedbe, predvsem pa zaupanje in sprejemanje ideje za novo aktivnost.

Pred samim dnevom dejavnosti je bilo treba poleg vsebinskega dela pripraviti tudi navodila za učitelje in dijake. Vsem oddelkom in razrednikom sem že teden prej poslala navodila za nalaganje aplikacije. Nekateri dijaki so morali za dovoljenje prositi starše, saj so imeli zaklenjen telefon. Po navodilih so prek kode naložili tudi misijo, ki sem jo posredovala, in bili tako pripravljeni na dan dejavnosti.

Razporeditev učiteljev po terenu je bila določena glede na časovne okvire obiska točk. Predvidevala sem približen čas, ko bodo dijaki prehajali prek lokacij, in tako razporedila učitelje. Kot sem že omenila, se to ni vedno izšlo, saj niso vsi ubrali krožne poti.

5 SKLEP

Prva stvar, ki sem se jo naučila, je, da vsak projekt in dejavnost, ki se je lotimo, v pripravah vzame veliko več časa, kot je načrtovano, saj vmes pridejo nepredvideni zapleti. Prav tako je težko planirati, koliko časa bo posameznik potreboval za izvedbo učne poti, zato je najbolje, da zadevo rešujejo samostojno brez nadzornih učiteljev. Težava je tudi preverjanje opravljene misije. Sama ne vidim, kdo od dijakov se je registriral in opravil misijo, zato sem morala naknadno preverjati značke na te-

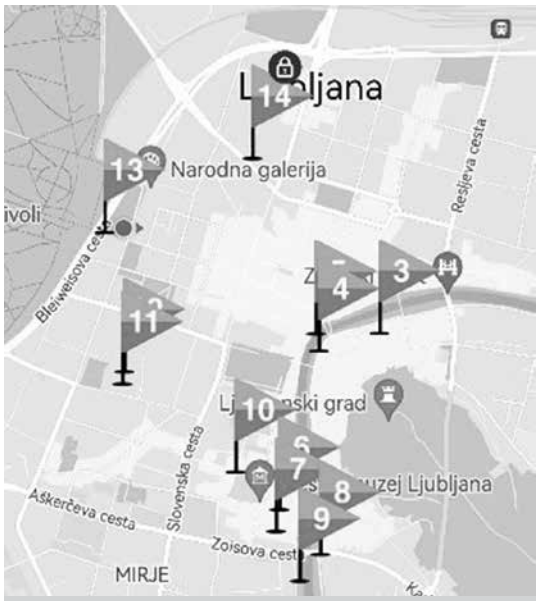

Slika 8: Nova »izdaja« misije KIZ v obliki ekspedicije

lefonih. Pri tem sem morala paziti, da mi niso prikazovali zaslonske slike sošolcev ali da si niso izposodili telefona od nekoga, ki je misijo opravil. Pri slednjem nisem imela vpliva, tako so zamudniki lahko »goljufali«. Zadrego sem tudi sporočila oblikovalcem aplikacije, vendar je pregled nad opravljanjem misije povezan z varstvom podatkov.

Na učno pot smo razporedili pet učiteljev. Te sem predhodno podrobno informirala o točki, na kateri so se nahajali, in kakšne izzive skriva. Sama sem bila na začetni točki na šoli, učitelji pa na prvi točki v mestu, na dveh vmesnih ter na zadnji točki. Na začetni in končni točki v mestu so preverjali prisotnost dijakov. Poleg tega so nadzorni učitelji pomagali in usmerjali, če se je dijakom kje zataknilo ali če niso dobro poznali mesta. Idealno bi bilo, da bi vsi nadzorni učitelji prej že prehodili in rešili celotno pot, ker bi tako spoznali aplikacijo in potek.

Nekateri dijaki so se kljub navodilu, h kateri točki naj se napotijo, naprej odpravili v drugo smer krožne poti ali pa celo »cikcak«, zato so se z nadzornimi učitelji zgrešili (učitelji so bili na točki le predviden čas, ne ves dan dejavnosti). Tudi to težavo sem omenila snovalcem aplikacije in skupaj smo ugotovili, da bi to rešili s preprosto pretvorbo učne poti iz tipa »Raziskovanje« v učno pot »Ekspedicija«.

Glavna razlika je ta, da so pri raziskovanju vse lokacije točk znane vnaprej, pri ekspediciji pa se točke odpirajo ena za drugo (ko rešiš prvo, se odpre naslednja). Prav tako pri ekspediciji pridobijo značko šele na koncu opravljene poti, medtem ko pri raziskovanju značko prejmejo že ob visokem številu točk, kljub temu da niso obiskali vseh točk.

Pri sestavljanju vsebinskega dela in pripravi fotografskega gradiva je smiselno načrtovati več časa za testiranje končne verzije in vnašanje popravkov. Med fotografiranjem lokacij priznam, da me je delo popolnoma prevzelo in sem zamišljeno hodila po mestu in zapisovala zaznamke, ideje, fotografirala. V delovnem zagonu prihoda na določene lokacije in fotografiranja nisem vnaprej napovedala, tako da so me na eni od lokacij opomnili, naj preneham. Kljub pojasnilu, da bodo fotografije uporabljene le za šolski projekt in da ne vsebujejo obrazov ljudi, mi fotografiranja niso dovolili. Pozabila sem na komunikacijo z ustanovami, naslednjič jo bom izpeljala bolje. Seveda si želim učno pot še dodelati, predvsem vsebinsko pri nalogah in izzivih. Ob upoštevanju časa, ki je bil na voljo, in dejstva, da sem zadevo postavljala prvič, moram poudariti, da sem z izvedbo zadovoljna, saj sem si v prvi vrsti predvsem želela, da zadevo izpeljem in pridobim izkušnjo za prihodnjo nalogo. Morda bi prihodnjič dodala še anketo za povratno informacijo (npr. Mentimeter), kako je bila dejavnost sprejeta med dijaki.

6 NADGRADNJA

Pri naslednji izvedbi v šolskem letu 2022/2023 sem svoje nauke upoštevala. Misijo sem na novo oblikovala kot ekspedicijo, kar pomeni, da niso vidne vse točke, temveč se odpirajo ena za drugo (ko je prvi izziv rešen, se pokaže naslednja točka). Tako zagotovimo, da vsi dijaki obiščejo vse točke. Vizualno to v aplikaciji pomeni, da so namesto balončkov na zemljevidu zastavice s številkami, kot si sledijo zaporedne točke. Namesto nadzornih učiteljev na vmesnih točkah sem na polovici poti dodala nalogo, kjer je bilo treba narediti sebek (angl. selfie) in fotografijo poslati po e-pošti. Dve nadzorni učiteljici, ki sva sodelovali na začetku

Slika 9: Skupinski sebek

Slika 10: Zadovoljni dijaki, zadovoljna knjižničarka

Slika 11: Prisotnost na končni točki

in preverjali prisotnost, sva nato odšli na zadnjo točko in tam čakali dijake, da so se javili. Glede prenosa aplikacije in misije KIZ sem dijake že vnaprej obvestila. Kdor je imel težavo ali ni imel pametnega telefona, si je lahko na šoli izposodil tablico. Na Slikah 9, 10 in 11 še nekaj utrinkov nove izvedbe misije KIZ.

Ob zaključku prispevka vabim vse knjižničarje, ki bi želeli sodelovati, da predlagajo nove izzive in naloge, ki bi jih vključili v učno pot. Na ta način lahko skupaj sestavimo novo, razširjeno, še bolj dodelano verzijo učne poti. ●

Viri

Aplikacija CŠOD Misija. http://misija.csod.si/si/

Fekonja. R. (2018). *Povzetek stanja v šolskih knjižnicah. Naloge in delo šolskega knjižničarja*. https://home.izum.si/cobiss/konference/konf_2018/presentations/2_03_RomanaFekonja.pdf

IFLA. https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines-sl.pdf

TINA MLAKAR, univ. dipl. bibl., zaposlena na Gimnaziji Moste
Naslov: Gimnazija Moste, Zaloška cesta 49, 1000 Ljubljana
E-naslov: tina.mlakar@gmoste.si

Romana Fekonja

Evropska konferenca o pismenosti v Dublinu

Udeleženke konference iz Slovenije

V Dublinu je od 4. do 6. julija 2022 potekala 22. evropska konferenca o pismenosti v organizaciji FELE (FELA – Federation of European Literacy Associations). Letošnja konferenca je imela naslov Literacy and Diversity: New Directions oz. Pismenost in raznolikost – nove usmeritve.

V mednarodnem prostoru se širi zavedanje o pomenu pismenosti. Pozornost je še bolj usmerjena na digitalno pismenost in njeno vlogo v izobraževanju in tudi v vsakdanjem življenju. Poleg tega so digitalne medijske platforme postale izjemno pomembne na vseh ravneh družbe med pandemijo – na področju izobraževanja, v poslovnem svetu in v svetu osebne komunikacije. Ustvarile so se nove povezave tako na lokalnem, nacionalnem in globalnem nivoju, s tem pa tudi nove priložnosti in novi izzivi na področju izobraževanja, poučevanja in učenja.

Nova znanja, kompetence in spretnosti so nujno potrebni za sodobni čas, ki zahteva ves čas razvijajočo se pismenost.

V plenarnih predavanjih smo imeli priložnost prisluhniti:

- Anne Burke iz Kanade, ki nam je predstavila, kako je pandemija vplivala na prakso učenja in poučevanja, posebej je izpostavila glas učenca, ki mora biti slišan, še posebej v času pandemije;
- Jean-François Rouet iz Francije, ki je govoril o branju kot dejavnosti v različnih situacijah, o vlogi kontekstov in nalog za strategije razumevanja, izpostavil je razliko med učenjem branja in branjem za učenje;
- okrogla miza – predstavitev primera Irske, razvijanje pismenosti na Irskem, umeščenost v kurikule in učne načrte.

Ob plenarnih predavanjih je bilo na voljo veliko predstavitev v ločenih stezah. Velikokrat je bilo kar težko izbrati med zelo pestro in bogato ponudbo ter ustrezno uskladiti in slišati primere, ki so nas zanimali. Razpisane so bile naslednje teme: 1. Zgodnje opismenjevanje, 2. Kakovostno in učinkovito opismenjevanje, 3. Digitalno opismenjevanje, 4. Spodbudna učna okolja, 5. Vključujoče prakse pismenosti za različne učence, 6. Vseživljenjsko razvijanje pismenosti.

Izpostavila bi tudi predstavitve primerov dobrih praks iz Slovenije: Božena Kolman Finžgar (Knjižnica Antona Tomaža Linharta Radovljica), Manca Perko (Društvo Bralna značka Slovenije), Tatjana Lukovnjak (OŠ Hajdina), Savina Zwitter in Valentina Maver (Gimnazija

Podelitev priznanja Društvu Bralna značka Slovenije – prevzema ga Manca Perko.

Bežigrad) in Petra Potočnik (Društvo Bralna značka Slovenije).

Na konferenci so podelili tudi nagrado za inovativno prakso s področja promocije bralne kulture. Letos je to nagrado prejelo Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS, in sicer za "60 let gibanja Bralna značka in nepreki-njeno izvajanje inovativnih dejavnosti za spodbujanje bralne kulture".

Nagrado je v imenu društva prevzela Manca Perko, generalna sekretarka. V zahvali je posebej izpostavila, da je ta nagrada namenjena vsem, ki so 60 let gradili bralno značko: sedanjemu in preteklim programskim odborom, članom, mentorjem branja, sodelavcem, prijateljem in podpornikom – njihovi vztrajnosti, predanosti in trdemu delu, predvsem pa ljubezni do bralcev, branja, literature.

Ob koncu povabilo k udeležbi ali aktivnemu sodelovanju na naslednji konferenci o pismenosti – ta bo od 24. do 26. junija 2024 v Grčiji (na Kreti), vse informacije pa so na voljo na spletni strani FELA: https://www.literacyeurope.org/. ●

Romana Fekonja

#športajmoinberimo 2022

Športajmo in berimo je **nacionalni medresorski program za spodbujanje branja med mladimi športniki**. Nosilka programa je Mariborska knjižnica, program pa ima izhodišča v *Nacionalni strategiji za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030* in *v Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice* iz leta 2018. Program je oblikovan v sodelovanju med Ministrstvom za kulturo, Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport, Zavodom RS za šolstvo, Javno agencijo RS za knjigo in Olimpijskim komitejem Slovenije.

Mladim športnikom želimo s tem programom predstaviti, kako lahko s pomočjo znanja iz knjig in branja kot tehnike treniranja možganov napredujejo tudi kot športniki. S tem programom želimo vplivati na njihov odnos do branja ter širiti védenje, da je bralna pismenost temeljna zmožnost za pridobivanje in ustvarjanje novega znanja v njihovem osebnem in športnem življenju.

V letu 2022 se je program **#športajmoinberimo** nadaljeval po podobni shemi kot leta 2021.

Potekal je v sedmih mestih, in sicer v Murski Soboti, Kranju, Novi Gorici, na Ptuju, v Kopru, Mariboru in Novem mestu.

V Mariboru je je bil dogodek 26. septembra 2022 v avditoriju Lutkovnega gledališča Maribor.

Gostje so bili trije vrhunski športniki:

- Glorija Kotnik, deskarka na snegu, imetnica bronaste medalje iz Pekinga 2022,
- Andrej Miklavc, nekdanji alpski smučar, udeležencev OI,
- Peter Možič, nekdanji profesionalni odbojkar, trener in tudi oče uspešnega mladega vrhunskega športnika.

Zbrane je nagovoril Aleš Šolar z Olimpijskega komiteja Slovenije.

Vsak je delil svoje razmišljanje in delček svoje zgodbe. Mladim je Gloria Kotnik predstavila svojo pot do olimpijske medalje, ki je vodila skozi trnovo pot izgorelosti. Vse prisotne je opomnila, naj ne pozabijo uživati v športu, kajti sama je dosegla velik uspeh, ko je vse drugo odmislila, ko je dala na stran svojo močno željo in pritisk in je preprosto v deskanju začela ponovno uživati. Povedala je, da je bila za prejšnje olimpijske igre telesno in psihično izjemno pripravljena, pa se ni izšlo. V letu 2022, ko je osvojila bronasto olimpijsko medaljo, pa so se vse stvari tako zložile, da ji je uspelo. Dejansko je ta uspeh ‚posledica' vsega truda poprej in res trdega dela in treningov v vseh prejšnjih letih.

Gostje dogodka s kolegico Metko Kostanjevec

Andrej Miklavc je odločno izpostavil, da v športu doping nima mesta, poleg tega je opozoril še na iskrenost – do drugih in do sebe. Poleg tega pa je delil še svoje izkušnje, kako delati in usmerjati mlade športnike, da bodo uspešni tudi pri delu za šolo – tukaj je potrebno sodelovanje staršev, učiteljev in trenerjev.

Peter Možič je na podlagi svojih bogatih trenerskih izkušenj povedal, da je ključna motivacija. Pri treningu velikokrat uporabi igro in zabavo – tako se mladi športniki niti ne zavedajo, kdaj mine trening in da so v bistvu trenirali. On kot trener pa je dosegel svoj cilj – mladi so v treningu uživali n dosegli zastavljene cilje. Tako mladim športnikom trening ni obvezna muka, ampak z veseljem pridejo tudi naslednjič. Povedal je še, da je na kampih ob večerih ‚uporabil' tudi knjige za zabavo in so si pripovedovali ali brali zgodbe Groznega Gašperja.

Dogodka so se udeležili učenci OŠ Prežihovega Voranca ter dijaki III. gimnazije Maribor, Prve gimnazije Maribor in II. gimnazije Maribor.

Program se bo nadaljeval tudi v prihodnje in vse informacije lahko najdete na spletni strani Olimpijskega komiteja Slovenije (https://www.olympic.si/sportniki/olimpijski-karierni-center/izobrazevanje-in-dvojna-kariera-/sportajmo-in-berimo) in Mariborske knjižnice (https://www.mb.sik.si/sportajmoinberimo-projekt.html).

Prav tako so na spletnih straneh Olimpijskega komiteja Slovenije objavljeni knjižni predlogi na temo športa.

Podani so predlogi za leposlovje za odrasle in mladino, leposlovje za otroke in strokovno knjigo ne glede na starostno stopnjo (izmenjaje za mlade ali odrasle). Pravilo je, da vsak mesec predstavimo eno leposlovno delo in eno strokovno ali stvarno. Ta seznam je tako dobra orientacija, kaj ponuditi v branje mladim športnikom, in vsekakor bi ti naslovi morali biti v šolski knjižnici. ●

Leonida Babič

ABC bralne pismenosti

V letu 2022 so v Centru za spodbujanje bralne pismenosti v Mariborski knjižnici pripravili strokovno srečanje ABC bralne pismenosti IV, kar pomeni, da so ga uspešno izvedli že četrto leto zapored. Srečanje, ki je med 3. in 7. oktobrom 2022 potekalo v virtualnem okolju, je želelo z različnih vidikov osvetliti branje, bralno pismenost in bralno kulturo. Predavanja so predstavljala preplet vsebin programa #športajmoinberimo ter vsebin, s katerimi je strokovno srečanje obeležilo 50 let revije Otrok in knjiga, edine strokovne revije v Sloveniji s področja mladinske književnosti, književne vzgoje in s knjigo povezanih medijev, ki jo izdaja Mariborska knjižnica.

V ponedeljek, 3. oktobra, je pozdravnim besedam dr. Sabine Fras Popović, vodje Centra za spodbujanje bralne pismenosti, sledilo predavanje dr. Tine Bilban z naslovom *Od branja h gibanju in spet nazaj*, v katerem je predavateljica predstavila vrsto zanimivih knjig za otroke in mladino, povezanih z gibanjem. Dr. Dragica Haramija je v predavanju *Hiše v slovenski otroški in mladinski književnosti* nanizala primere informativnih, informativno-literarnih in leposlovnih besedil na temo hiše. Andreja Holsedl, športna psihologinja, pa je v predavanju *Izzivi dela z mladimi športniki za trenerje in učitelje* med drugim govorila o čustvih in motivaciji ter oblikovanju identitete mladih športnikov, kar zahteva tako od trenerjev kot učiteljev celostni pristop.

V torek sta mag. Tilka Jamnik in dr. Tina Bilban predstavili revijo *Otrok in knjiga* in *slovensko sekcijo IBBY*. Metka Kostanjevec je v prispevku z naslovom *Na krilih Sinjega galeba* predstavila različne bralne projekte ter bralno značko Prve gimnazije Maribor, ki bo v letošnjem šolskem letu »priložnost za razmislek o vrednotah in medgeneracijski pogovor«, saj so k branju povabili tudi starše. Tatjana Krajnc Barič in Peter Kavčič iz Osnovne šole Petrovče sta v predstavitvi *Pozor, fantje berejo!* nanizala primere povezovanja branja in športa, namenjene osnovnošolcem.

V sredo je mag. Darja Lavrenčič Vrabec predstavila *Sedem razgibanih zlatih hrušk, ki se jih prebere na mah*, kjer je med bogato bero knjig, ki so prejele znak kakovosti zlata hruška, posebej izpostavila knjige na temo športa. Andrej Miklavc je v prispevku Šepetalec športnim otrokom nanizal, kako lahko starši pomagajo otrokom športnikom, kar je obsežneje opisal v knjigi z enakim naslovom. Dr. Sandra Mršnik in dr. Nina Novak pa sta v svojem predavanju *Vloga odraslega pri branju otrok* med drugim govorili o pomenu okolja za razvoj bralnih zmožnosti, procesu učenja branja ter vlogi staršev in učiteljev, gradnikih bralne pismenosti ter skrbi za motiviranost.

V četrtek je dr. Barbara Pregelj v predavanju z naslovom *Je nogomet edina igra, ki jo lahko igramo z Nogometastičnimi?* najprej predstavila različne strategije motiviranja za branje, bralnomotivacijske delavnice in bralne projekte založbe Malinc, nato pa prikazala praktične primere posameznih strategij. Dr. Klaudija Šterman Ivančič je v prispevku *Socialno-čustveno blagostanje slovenskih 15-letnikov in njihove bralne navade* predstavila izsledke raziskave PISA, ki kažejo precej nižjo motivacijo za branje slovenskih petnajstletnikov v primerjavi z drugimi. V povezavi z medvrstniškim nasiljem pa je raziskava pokazala, da so dijaki z nižjimi bralnimi dosežki pogosteje žrtve nasilja.

V petek je sledilo še predavanje dr. Igorja Saksida z naslovom *Poezija drami in premika*, v katerem je izpostavil odprt pristop k poeziji, ki jo ustvarja šele bralec. Pesniško zbirko Anje Štefan Drobtine iz mišje doline pa je označil za pesniško zbirko desetletja. Strokovni dogodek je zaokrožil literarni pogovor Darke Tancer Kajnih, urednice revije Otrok in knjiga, s pesnico Anjo Štefan o njenem pesniškem ustvarjanju, ki mu je dr. Sabina Fras Popović ob koncu pristavila Lonček na pike.

Strokovno srečanje ABC bralne pismenosti IV bo za vse, ki srečanja niste mogli spremljati, na voljo v tretji seriji podcastov Mariborske knjižnice. ●

digdaktika

Zaključna konferenca projekta
Dvig digitalne kompetentnosti

Ljubljana, 30. 8. 2023

Konferenca **DIGDAKTIKA** je posvečena načrtnemu razvoju in dvigu digitalne kompetentnosti.

Predavanja in predstavitve bodo odgovorile na nekatera vprašanja, ki jih prinaša digitalizacija izobraževanja in odprle prostor za razmislek skozi teme:

- **Spremenjene navade učiteljev in učencev zaradi uporabe digitalne tehnologije**
- **Pomen in vloga digitalnih strategij**
- **Umetna inteligenca**
- **Razvoj digitalne didaktike**
- **Primeri iz prakse za vodenje in podporo učencem pri razvoju digitalnih kompetenc**

Vidimo se **30. avgusta 2023 v Cankarjevem domu**, v živo ali na daljavo.

Konferenca Digdaktika bo trajala osem ur in je brez kotizacije.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo
dvig digitalne kompetentnosti
arnes
REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE
EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SOCIALNI SKLAD

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada